ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ

КУНДАЛИК ИЖТИМОИЙ-СИЁСИЙ РЎЗНОМА

1991 йил 27 сентябрь
ЖУМА
№ 189 (5.232).
БАҲОСИ 8 ТИЙИН

1974 йил 1 январдан чиқа бошлаган ♦ Ҳафтада беш марта чоп этилади

УЛКАН ХИРМОН—МУСТАҚИЛ РЕСПУБЛИКАГА ДАРМОН

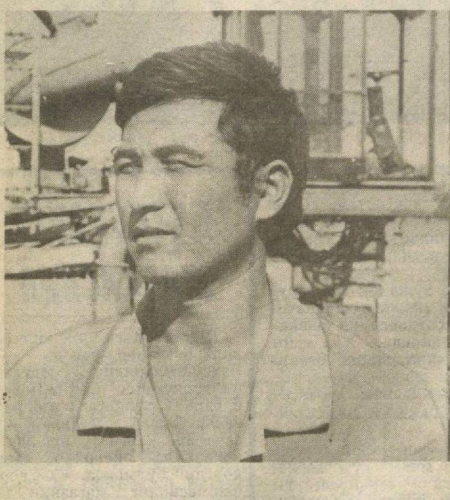

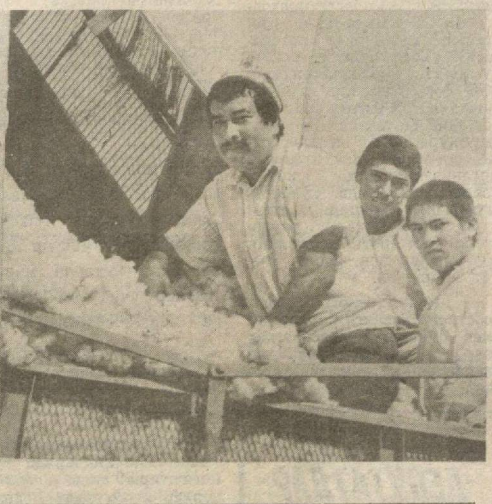

Поп районидаги «Найман» давлат хўжалигида зангори кемалар ишга тушгач, хирмонга барака кирмоқда. Ўзаро мусобақада 5-бўлимнинг Асатилла Сулаймонов бошлиқ бригадаси суворийлари пешқадам. Уста деҳқонлар барча имкониятни ишга солиб, ҳар гектар тошлоқ ердан 26 центнердан «оқ олтин» йиштириб олишмоқчи.

СУРАТЛАРДА: 1. Мавсумда машинада 160 тонна пахта теришга аҳд қилган механизатор Ғ. Ўлжабоев. 2. Бункер баракаси. 3. Ҳосилни ташишда жонбозлик кўрсатаётган ишчилар Э. Сулаймонов, Ш. Ханапизов ва Б. Абдураҳмонов.

М. ХУДОЙҚУЛОВ олган суратлар.

МАШИНА ТЕРИМИ— ИШ УНУМИ

Шу кунларда пахтакор хўжаликларда катта меҳнат эвазига етиштирилган ҳосилни йиғиб-териб олиш қизғин бормоқда. Кўп йиллик иш натижасини таҳлил қилиш шуни кўрсатадики, машина теримига алоҳида эътибор берилган жойларда иқтисодий кўрсаткичлар, самарадорлик юқори бўлади. Ҳисоб-китобларга кўра, пахтани саранжомлашда механизациялаш даражаси ўн фоиздан саксон фоизгача кўтарилса, бир гектарга кетадиган меҳнат сарфи 200 киши-соатга камаяди. Теримни механизациялаш даражасини ошириш далани ўз вақтида тайёрлаш, техника воситаларини тўғри, сифатли созлаш, ишни ташкил этишнинг муқобил усулларини топиш сингари омилларга боғлиқ.

Бироқ машиналардан имконият даражасида фойдаланилмаяпти. Тўғри, агрегатларда технологик камчиликлар (шпиндел барабанлари пахтани ерга тўкиб кетиши, тозалагичдан хом ашё тўкилиши, пастки ҳосилни териб ололмаслик ва ҳоказолар) ҳамда конструктив камчиликлар (шестерня тишлари тез ейилиши, шпинделни ҳаракатлантирувчи тасмаларнинг ишдан чиқиши ва шу кабилар) ҳам мавжуд. Олимлар ва конструкторлар буларни тугатиш устида иш олиб бормоқдалар.

Аммо энг кўп нуқсонлар созлаш ҳамда ростлаш ишлари билан боғлиқдир. Шулар машинадан фойдаланиш сифатини тушириб юбормоқда. Жиззах вилояти хўжаликларида ўтказилган кузатишлар терим машиналари мавсумга катта камчиликлар билан қўйилаётганлигини кўрсатди. Текширилган 2.880 та шпинделдан 340 таси (11,8 фоизи) ишга яроқсиз топилди, 788 тасида эса (26 фоизи) остки таянчлари белгиланганидан ортиқ ейилган. Эҳтиёт қисмлар йўқлиги туфайли бу нуқсонларни хўжалик шароитида тузатиш мумкин эмас. Шунингдек, 20 фоиз машинада шпинделларнинг шахматсимон жойлашуви қисман ёки тўлиқ бузилган, 67,7 фоизида олдинги ва орқа жуфт барабанлар орасидаги иш тирқишларининг фарқи нотўғри қўйилган, 39,6 фоизида ажратгич барабанлар хато созланган.

Сўнгги йилларда республикада машина теримининг натижалари таҳлил қилинса, терим кўрсаткичлари пасайиб бораётганлиги аёнлашади. Ерга тўкилаётган ҳосил миқдори ортмоқда. Бу эса ўз навбатида қўл кучини кўпроқ жалб этишни тақозо қилади. Зангори кемаларда саранжомланган пахтада биринчи сорт миқдори айрим вилоятларда 6—8 баравар камайиб кетиши, айниқса, ташвишлидир. Бу ўринда пахтазорни теримга тайёрлаш катта аҳамиятга эга эканлигини таъкидлаш даркор. Яхши ҳозирланмаган пайкалда машинанинг териш қобилияти 8—12 фоиз камаяди. Ғўза тупи ерга ётганлиги 10 фоизни ташкил этса, тупда қоладиган ҳосил 3—5, ерга тўкилиши 2—8 фоиз ортади.

Машина терими ғўза баргининг 80—85 фоизи тўктирилгандан сўнг бошлаш кераклиги барчага маълум. Кўк барг кўп бўлса, тишлар орасига чанг ва майда жисмлар жойлашиб, уларнинг ишини пасайтиради. Барг тушиш даражаси 50—60 фоиз бўлган майдонларда ишни бошлаш агрегатнинг териш суръатини 12—17 фоиз туширади, ҳосилнинг ерга тўкилиши 5—8 фоиз ошади, хом ашё сифати камаяди.

Қаторларнинг боши ва охиридаги ҳосилни тўкмасдан йиғиштириб олиш учун айланиш майдончаларининг эни 8—10 метр бўлиши, яхшилаб текисланиши лозим. Туплардаги ҳосилнинг иложи борича кўпроқ қисмини, айниқса, биринчи терим пайтида, териб олиш учун зангори кема механизмларини тўғри созлаш катта аҳамиятга эга. Терим агрегатининг симметрия ва иш тирқишлари ўқлари тўғри бўлиши муҳимдир. Шпинделларни шахмат ҳолатига келтириш учун қўзғалувчи секцияни ҳаракатланувчи шестерня тишлашишдан чиқарилади. Барабанларни айлантириб, бир шпиндел қарама-қарши барабанларнинг марказларини бирлаштирувчи ўққа келтирилганда қарши барабандаги икки шпиндел шу чизиқдан баравар узоқликда бўлиши керак. Олдинги ва кейинги барабанлар орасидаги иш тирқишларининг фарқи ҳозир жойларда кўпинча 2 миллиметрни ташкил қилади. Бу ҳолатда олдинги жуфт барабанлар бункердаги ҳосилнинг 80—85 фоизини теради. Демак, улар орқадагиларга нисбатан қийин ҳолатда ишлайди. Машинанинг иш кўрсаткичларини яхшилаш учун иш тирқишлари фарқини 4—6 миллиметр қилиб ўрнатиш зарур.

Ажратувчи барабанларнинг чўткалари шпиндел тишларига салгина тегиб туриши ёхуд бу тишлар орасига 1—1,5 миллиметр кириши шарт. Мазкур барабанларнинг олди ва орқасидаги вертикал бўлгич планкалар пахтани тўлиқ миқдорда ҳаво камераларига йўналтириш учун мўлжалланган. Ҳаракат йўналиши бўйича ажратгич олдидаги бўлгич курраси билан чўткалар орасидаги тирқиш 1—2, орқадагисида 5—7 миллиметр бўлиши керак.

Ҳозирги пайтда тайёрлаб чиқарилаётган ХНП—1,8Н пахта териш машиналари пневматик подборшчиклар билан жиҳозланган. Пневмоподборшчикнинг пастки қирраси аппарат остки бурусидан 50 миллиметр юқори бўлиши ва терим аппарати орқа эшикчалари коридор ичига йўналтирилган бўлиши технологик жараён текис ўтишини таъминлайди.

Машинага ўрнатилган тозалагич маромида ишлаши учун унинг қисувчи чўткаси тишли дисклардан иборат барабан шишларига 2—3 миллиметр ботиб туриши лозим. Барабан билан тозалагич тошчаси оралиғида бўшлиқ 5—7 миллиметр бўлиши шарт.

Ажратилган чанг ва ифлосликлар махсус қувур орқали ташқарига чиқариб юборилишини, пахта бункерга йўналишини таъминлаш учун ажратгич юқори шапкачаси қувур остидан маҳкам қисиб туриши, пастки резинкали шапкача эса ажратгич шёмкали барабан билан бункернинг олдинги сирти орасини беркитиб туриши даркор.

Машиналарни теримга яхши созлашга алоҳида эътибор берган Жиззах вилояти механизаторлари бултур жами тайёрланган 340.240 тонна пахтанинг 308.147 тоннасини ёки 89,4 фоизини машиналар ёрдамида йиғиштириб бердилар. Бу кўрсаткич Мирзачўл ва Пахтакор районларида 95, Зарбдор районида 94, Дўстлик районида эса 93 фоизни ташкил этди.

Кўриниб турибдики, машина теримига етарли аҳамият берилган жойларда яхши натижаларга эришилади. Ишда биз юқорида айтган маслаҳатларга амал қилган тақдирда юқори самарадорликка эришилиши шубҳасиздир.

Б. СЕРИКОВ, халқ депутатлари Мирзачўл район Кенгашининг раиси, иқтисод фанлари номзоди; Я. ҲОТАМОВ, Жиззах вилояти деҳқончилик-саноат уюшмаси раисининг ўринбосари; А. ҲОЖИЕВ, «Средазсельхозмеханизация» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасининг бош директори, техника фанлари доктори; В. ГОРН, бирлашма бўлим бошлиғи, техника фанлари номзоди; У. БОЛТАБОЕВ, етакчи илмий ходим, техника фанлари номзоди.

1991 „Қишлоқ ҳақиқати"нинг МАВСУМ ОЙНАСИ ТЕЛ: 33-54-33 32-54-51 32-54-52

ИЖАРАЧИЛАР

Ғиждувон районн хўжаликларида пахта йиғим-терими тобора қизитилмоқда. Карл Маркс номли жамоа хўжалигида ҳам мавсум мусобақаси авж олдирилмоқда. Ҳикмат Эшпўлатов бошлиқ 2-бригадада кўпмингкилограммчилар басма-басига ишлашаяпти. Жамоанинг 39 гектар пахтазори 18 нафар колхозчига шартнома асосида ижарага берилган. Пудратчилар ёз бўйи фидокорона ишлаб, пайкалларда яхши ҳосил етиштирдилар. Эндиликда эса уни тез ва соз йиғиштириб олиш пайида бўлмоқдалар. Махсума Шарипова, София Ёдгорова, Ҳурматой Шукурова каби чеварлар ҳар куни 140—150 килограммдан дур териб, хирмонга тўкмоқдалар. Бригада аъзолари гектаридан 35 центнердан хом ашё саранжомлашни мўлжаллашган.

А. НАБИХЎЖАЕВ.

КЎЧМА НОВВОЙХОНА

НАМАНГАН. Вилоятда пахта йиғим-терими тобора қизитилаяпти. Мавсум иштирокчиларига барча шароитлар яратиб берилмоқда. Бу борада Наманган районида амалга оширилаётган ишлар ибратлидир. Нон комбинати директори Турсунбой Давлатовнинг ташаббуси билан трактор аравасига тандир ўрнатилиб, бевосита даланинг ўзида иссиқ нон ёпиш йўлга қўйилди. Ҳар куни минг дона нон пахтакорлар дастурхонига тортиқ этилмоқда. Новвойлар Насимбой Жўраев ва Аъзам Мамадалиевларнинг беминнат хизматидан барча мамнун.

А. ҚОРАБОЕВ.

Сара уруғ

Қашқадарё вилоятидаги Карл Маркс номли давлат хўжалиги далаларидан хўжалик хирмонига дастлабки салкам бир минг тонна уруғлик пахта келтирилди. Теримчилар дастлабки миллион сўм пулни ишлаб топиб, далалардан ўтган йилдагига нисбатан кўпроқ сара уруғлик пахта териб олдилар.

Механизаторлар ҳам теримни бошлашга тайёр туришибди. Улар 21 та пахта териш машинасини шайлаб қўйишган. Дастлабки терим тугаганидан сўнг механизаторлар иш бошлайдилар. Мавсумнинг сўнгги босқичида тўкилган пахтани терадиган машиналар ва кўрак чувиш машиналари ишга солинади.

Давлат хўжалиги бу йил пахтадан камида 8 миллион сўм даромад олишни мўлжалламоқда. Бу пул асосан ижтимоий дастурни бажариш ва пахта тозалаш заводи қурилишига сарфланади.

ХИРМОНГА БАРАКА! 1991

Қорақалпоғистонда ва республика вилоятларида пахта тайёрлашнинг бориши тўғрисида шу йил 26 сентябргача бўлган

МАЪЛУМОТ

(Режага нисбатан фоиз ҳисобида)

Вилоятлар	Бир кунда	Мавсум бошидан	Шу жумладан машинада терилгани: Бир кунда	Шу жумладан машинада терилгани: Мавсум бошидан
Фарғона	3,46	48,11	3,96	35,73
Бухоро	4,24	44,28	4,27	22,20
Сурхондарё	3,21	30.89	3,88	26,73
Қашқадарё	3,96	29,40	4,63	27,65
Хоразм	0,88	23,22	0,42	4,49
Наманган	3,58	19,87	4,43	17,21
Андижон	2,89	14,63	3,14	6,84
Сирдарё	3,59	13,70	3,69	12,84
Қорақалпоғистон республикаси	1,18	11,63	1,07	7,21
Жиззах	2,98	11,48	3,63	13,29
Самарқанд	2,04	11,29	1,92	7,07
Тошкент	1,29	6,84	1,27	3,86
Республика бўйича	2,88	23,42	3,13	15,67

ЎЗБЕКИСТОН ЖУМҲУРИЯТИНИНГ ЖУМҲУРРАИСИ ИСЛОМ КАРИМОВ ЖАНОБИ ОЛИЙЛАРИГА, БУТУН ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚИГА

МУРОЖААТ

Бисмиллоҳир раҳмонир раҳим!

Ассалому алайкум, муҳтарам юртдошлар!

Ўзбекистон Жумҳурияти милодий 1991 йилнинг 31 августидан эътиборан мустақил жумҳурият деб эълон қилингани тўғрисидаги хушхабарни Америка ва Олмонияда, Афғонистон ва Хитойда, Покистону Туркияда, Саудия Арабистони ва Сурияда, Швейцария, Иордания ва бошқа хорижий мамлакатларда яшайдиган миллионлаб туркистонлик ўзбеклар ҳеч қачон Туркистон жамолидан узилмаган мусофир кўзларига тўлган севинч ёшлари ила кутиб олдилар. Собиқ мустамлаканинг минглаб темир дарвозаларини қўпориб ташлаган мураккаб сиёсий ва иқтисодий воқеалар тўфонида пайдо бўлган миллий озодлик ҳаракатлари қаватларида Ўзбекистон Жумҳурияти ҳам эркинликка эришмоқда. Мустамлака тузуми жон талвасасида турган бир пайтда Ўзбекистон Жумҳуриятининг жумҳурраиси Ислом Каримов жаноби олийлари ғоят тадбиркорлик билан жумҳуриятнинг мустақиллигини эълон қилдиларким, ҳуррият йўлида ҳалок бўлиши мумкин бўлган минглаб ўғлонларимизни халқимизнинг иссиқ бағрида асраб қолдилар.

Аждодларимиз орзу қилиб етолмаган мустақиллик бугун бизларга насиб қилган экан, қаерда яшашимиздан қатъи назар, мустақилликнинг бундан буёнги тақдири учун жавобгарлик масъулияти зиммамизда турганини унутмайлик. Эрксевар миллатимизнинг тақдири, авлодларимизнинг бахтли келажаги ҳал бўлаётган айни шу тарихий кунларда Ўзбекистондаги, бошқа жумҳуриятлардаги, хорижий мамлакатлардаги ватандошларимизни ҳар қачонгидан ҳам ҳушёр бўлишга, ўзаро меҳр-оқибатли бўлишга даъват қиламиз. Агар мустақиллик азалий ва асосий мақсадимиз бўлса, айни пайтда муҳолифлик заминида турган барча сиёсий фирқалар, мужоҳидлик кайфиятидаги барча кучларни даъволардан кечишга, мустақиллик байроғи остида муросага келишга чақирамиз. Акс ҳолда мустақиллик қуруқ гап бўлиб қолаверади, ўзларимиз эса аввалгидек табиатимизга, имонимизга зид, маккор сиёсат қурбони бўлаверамиз.

Биз, хорижий мамлакатларда яшайдиган туркистонлик ўзбеклар Ўзбекистонни тенг ҳуқуқли жаҳон мамлакатлари даражасига кўтариш йўлида, Ўзбекистонни иқтисодий жиҳатдан бақувват қилишга молу жонимиз, идрокимиз қуввати, юрагимиз ҳароратини бағишлашга тайёрмиз. Бугун бутун дунёга сочилиб кетган миллатимизни бирлаштиришга бел боғлаган «Эл» халқаро уюшмасининг азиз меҳмонлари сифатида Ўзбекистон Жумҳурияти жумҳурраиси Ислом Каримов жаноби олийларидан, жумҳурраис атрофида бирлашган довюрак бекларимиздан, барча ватанпарвар биродарларимиздан қариндошлик марҳаматларини кўриб турибмиз. Мингдан-минг ташаккур, аммо биз, ватансиз туркистонликларни, ўз Ватанимизда меҳмон бўлишдай бир шарофат изтиробга солмоқда. Бу оғир изтиробдан бизларни бутунлай халос қилиш учун Ўзбекистон Жумҳурияти жумҳурраиси Ислом Каримов жаноби олийларидан ўзбеклар истиқомат қиладиган хорижий мамлакатларда Ўзбекистон Жумҳурияти ваколатхоналари очишни тезлатишни, Ўзбекистон фуқаролиги тўғрисида қонун қабул қилиш ва бу қонун дунёга келгунча хорижлик ўзбекларнинг Ўзбекистонга келиб-кетишига монелик қиладиган тартиб-қоидаларни бартараф этиш ва, ниҳоят, Ўзбекистонда ҳовли-жойли бўлишимизга имкон берадиган шароит яратиш борасида алоҳида эътибор кўрсатишларини илтимос қиламиз. Токим Ўзбекистон мустақиллигини мустаҳкамлашдай мураккаб вазифани амалга оширишда бор имконларимизни бемалол ишлатиш ҳуқуқига эга бўлайлик.

Мустақиллигимиз ҳаммамизга муборак бўлсин, мустақилликка ҳаммамиз муносиб бўлайлик!

Тангри таолло барчамизни ёрлақасин!

Ҳаммамизга улуғ аждодларимизнинг руҳи поклари мададкор бўлсин!

Биринчи Тошкент халқаро ўзбеклар (туркистонликлар) учрашувининг қатнашчилари.

Тошкент, милодий 1991 йилнинг 24 сентябри.

ТУРКИЯ САВДО-САНОАТ ДОИРАЛАРИНИНГ ВАКИЛЛАРИ ҚАБУЛ ҚИЛИНДИ

25 сентябрь куни Ўзбекистон Республикасининг Президенти И. А. Каримов Туркия Жумҳурияти савдо-саноат доираларининг вакилларини қабул қилди. Суҳбатда «Утим» экспорт-импорт фирмасининг вице-президенти Невзат Ёлчинтош, «Тарсан» фирмасининг эгаси Мехмет Эмин Шақа, «Шоҳин холдинч» фирмасининг вакили Сами Евружук қатнашдилар.

Туркия фирмалари билан ўзаро манфаатли асосда савдо-иқтисодий алоқаларни ривожлантириш тўғрисида амалий суҳбат бўлди. Бунинг учун Ўзбекистон барча зарур нарсаларга эга эканлиги таъкидланди. Туркия савдо-саноат доираларининг вакиллари ўзбекистонлик шериклар билан янада қалин амалий алоқаларни йўлга қўйишга тайёр эканликларини қайд этдилар.

Меҳмонлар Республика Президенти ва халқини Ўзбекистон мустақил деб эълон қилинганлиги муносабати билан табрикладилар.

Улар Шарқнинг буюк мутафаккири Алишер Навоий таваллудининг 550 йиллиги билан боғлиқ тантаналарда қатнашишга қарор қилдилар.

Суҳбатда Ўзбекистон Республикасининг вице-президенти Ш. Р. Мирсаидов қатнашди.

(ЎзТАГ).

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОНИ

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 118 (4) моддаси 2,4 бандларига ва «Ўзбекистон Республикаси давлат мустақиллиги асослари тўғрисида»ги Қонунга мувофиқ ҳамда муҳофаза ва ҳудудий яхлитлик тадбирларини кучайтириш, давлат мустақиллиги ва суверенитетини таъминлаш, фуқароларнинг конституциявий ҳуқуқлари ва эркинликларини ҳимоя қилиш мақсадида:

1. Ўзбекистон ССР давлат хавфсизлиги иттифоқ-республика комитети тугатилсин.
2. Ўзбекистон Республикаси миллий хавфсизлик бошқармаси тузилиб, у республика Президентига бўйсундирилсин.
3. Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамаси бир ой муддат ичида Ўзбекистон миллий хавфсизлик бошқармаси тузилиши, низоми ва сонига доир таклифларни тайёрласин ва тақдим этсин.

Ўзбекистон Республикаси миллий хавфсизлик бошқармаси биринчи навбатда разведка, контрразведка ва уюшган жиноятчиликка қарши кураш билан шуғулланиши кераклиги белгилаб қўйилсин. Собиқ Давлат Хавфсизлиги Комитетининг юқорида санаб ўтилган вазифалар билан боғлиқ бўлмаган ва Ўзбекистон Республикаси Конституциясига зид барча тузилма бўлинмалари ва бўлимларини тугатиш кўзда тутилсин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти

И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри, 1991 йил 26 сентябрь.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг ФАРМОНИ

ЎРТОҚ Ғ. АЛИЕВНИ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МИЛЛИЙ ҲАВФСИЗЛИК БОШҚАРМАСИ РАҲБАРИ ЭТИБ ТАЙИНЛАШ ҲАҚИДА

Ғулом Алиев Ўзбекистон Республикаси миллий хавфсизлик бошқармасининг раҳбари этиб тайинлансин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри, 1991 йил 26 сентябрь.

ЎН ИККИНЧИ ЧАҚИРИҚ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИ НАВБАТДАН ТАШҚАРИ ЕТТИНЧИ СЕССИЯСИНИНГ ОЧИЛИШИ ТЎҒРИСИДА

Ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг навбатдан ташқари еттинчи сессияси 1991 йил 30 сентябрь куни соат 10.00 да Ўзбекистон Республикаси Президенти аппаратининг мажлислар залида очилади.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ДИҚҚАТИГА

Ўзбекистон Республикаси халқ депутатлари 29 сентябрь куни эрталаб соат 9.00 дан кеч 18 га қадар Ўзбекистон Республикаси Президенти аппарати мажлислар залининг фойесида рўйхатга олинади.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ГУРУҲЛАРИ ВАКИЛЛАРИ КЕНГАШИНИНГ ҚАТНАШЧИЛАРИ ДИҚҚАТИГА

Ўзбекистон Республикаси халқ депутатлари гуруҳлари вакилларининг кенгаши 30 сентябрь куни соат 9.00 да Ўзбекистон Республикаси Президенти аппаратининг кичик мажлислар залида бўлади.

ВИЛОЯТ КЕНГАШИНИНГ СЕССИЯСИ

ГУЛИСТОН. (ЎзТАГ). Халқ депутатлари Сирдарё вилоят Советининг бугун бўлиб ўтган сессиясида Мирзачўлдаги экология аҳволи ва уни яхшилаш чоралари кўриб чиқилди.

Табиатни муҳофаза қилиш вилоят комитети тўғрисидаги низом қабул қилинди.

Сессияда халқ депутатлари Сирдарё вилоят Советининг раиси А. А. Айдарқулов нутқ сўзлади.

ҚАД РОСТЛАШ

Тошкентга вилоятлардан колхозлараро қурилиш ташкилотларининг 300 нафардан кўпроқ вакиллари, меҳмонлар ташриф буюришди. Улар жумҳурият Қишлоқ хўжалиги вазирлиги қошидаги давлат-кооператив бирлашмасининг биринчи таъсис кенгашида иштирок этиш учун келишди. Ташкилий комитет раиси В. Камоловнинг қисқа маърузасидан сўнг келажак ишлар, 1991 йилги қурилиш режалари қизғин муҳокама қилинди. Қимматли фикр-мулоҳазалар айтилди. Кенгаш ишида жумҳурият Вазирлар Маҳкамаси раисининг биринчи ўринбосари И. Жўрабеков иштирок этди ва нутқ сўзлади.

Кенгаш бирлашма таркибини тасдиқлади, унинг уставини қабул қилди, раҳбариятини сайлади. Очиқ овоз бериш йўли билан В. Камолов бошқарув раиси қилиб сайланди. Кенгаш тугагач, мухбиримиз унга бир неча саволлар билан мурожаат қилди.

— Вил Шодмонович, маълумки, 1986 йилга қадар «Узколхозстрой» йирик ташкилот сифатида фаолият кўрсатган эди. Унинг таркибида сиз кўп йил ишлагансиз. Ҳозирги ва илгарига «Узколхозстрой»ни таққослаш мумкинми?

— Бажарилаётган иш ҳажми, машина ва ускуналар билан жиҳозланиш, таянч корхоналар имкониятлари жиҳатдан афсуски, қиёслаб бўлмайди. Бир қатор қурилишларда ҳозирча қўл меҳнати устун. Бирлашма таркиби, унинг вазифалари эса аввалгича қолди. Беш йил илгари «Узколхозстрой» ўрнида собиқ қишлоқ қурилиши вазирлигини ҳам ўз ичига олувчи «Узагрострой» ташкил топган эди. Энди бирлашма яна тикланди. Лекин жойларда кўплаб ғовларни енгишга тўғри келмоқда. «Кимга — нима?» деган муаммони ечишга, яъни «Узагрострой» ва бизнинг ўртамизда асосий фондларни бўлиб олишга деярли тўрт ой кетди. Собиқ ташкилотларимиз ва саноат корхоналаримизни қайтариб олиш мушкул бўлди. Гоҳида пайга бирлашган жамоа хўжаликларининг талаб-истаклари ҳам, колхоз-ширкат мулкига оид ҳуқуқий низомлар ҳам назар-писанд қилинмади. Шу боис кенгашнинг якунловчи ҳужжатига «Узколхозстрой»га у 1986 йил бошига қадар эгалик қилган ҳамма нарсани қайтариб бериш ҳақида алоҳида банд киритилди.

Қайтадан тикланган вилоят трестлари, колхозлараро механизациялашган кўчма колонналар ҳаракат доираси, қурилиш-монтаж ишлари ҳажмини аниқлашга кўп вақт кетди. Бу айниқса Хоразм ва Сурхондарё вилоятлари ҳам Қорақалпоғистонга тегишли. Буларнинг ҳаммаси ҳақида кенгашда кескин гапирилди.

Ҳозирги «Узколхозстрой» албатта илгариги анъаналарни давом эттириш, бойитишга ҳаракат қилади. Лекин ҳозирда амалга оширилаётган ишлар кўлами аввалгидек эмас. Зотан, бир пайтлари «Узколхозстрой» трестлари Қишлоқ қурилиши министрлиги ташкилотларидан кўпроқ иш бажарар эди. Энди эса аксинча бўлаяпти. Мана, икки рақамни таққослаб кўринг. Ҳозир бизнинг ҳар бир трестимизга бош пудрат асосида 35,1 миллион сўм тўғри келади. «Узагрострой»да эса бу рақам деярли 50 миллион.

Шунга кўра қурилиш бўйича колхозлар вилоят кенгашлари «Узагрострой» бўлинмалари ҳисобидан ишнинг бир қисмини бизга ўтказиш орқали муаммони тез ҳал этишлари керак. «Узколхозстрой» 80-йилларда ҳар йили 700 миллион сўмдан кўпроқ иш бажарар эди (ҳозирги нархларда), бу йил эса 500 миллион сўмга ҳам етмайди. Жумҳурият Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамасининг «Узколхозстрой»ни ташкил этиш ҳақидаги қарори тўла-тўкис бажарилса мақсадга мувофиқ бўларди.

— Бирлашманинг ҳозирги таркиби сизни қониқтирадими?

— Шаклан қониқтиради. Мазмунан эса, хўжаликлар раҳбарлари ва мутахассислари фикрича ҳам қониқтирмайди. Аввало ишлаб чиқариш базасининг ночорлиги ташвишланарлидир. У ривожлантириш ва такомиллаштиришга муҳтож. Биз бу ишни ишлаб турган корхоналарни таъмирлаш ва техника жиҳатдан қайта жиҳозлашдан бошламоқчимиз. Бошқа тармоқлар ва чет эл ширкатлари билан ҳамкорликда ишлаб чиқаришни йўлга қўймоқчимиз. Яқин фурсатлар ичида йиғма темир-бетон, ғишт, норуда ашёлар, енгил тўлғизгичлар бўйича кичик корхоналар тузишни кўзда тутмоқдамиз. Шу муносабат билан Янгийўл районидаги тажриба-механика заводидан умидимиз катта. Завод жамоаси кичик ва таъмирланаётган корхоналар учун техник ускуналар етказиб беради.

Аввалгидек «Узколхозстрой»га жамоа хўжаликларида қурилишни лойиҳалаш, амалга ошириш, таъминлаш ва иншоотларни тўла-тўкис тайёрлаб бериш бўйича ягона пудратчи ва буюртмачи вазифаси топширилган. Унинг таркибида вилоятларда бўлимлари бўлган «Узмежкозпроект» лойиҳа-қидирув илмгоҳи, «Узоргтехколхозстрой» лойиҳа-технология трести, жумҳурият автобазаси, «Узглавколхозстройиндустрия» корхоналари тармоғи бор. Уларнинг ҳаммаси хўжалик ҳисоби асосида иш олиб бормоқда. Ниҳоят, умумқурилиш ва ихтисослашган трестлар, колхозлараро механизациялашган кўчма колонналар ҳамда хўжалик ҳисобидаги қурилиш участкалари, ишлаб-чиқариш технология таъминоти колхозлараро бошқармаси, бошқа хизмат идоралари мавжуд.

— Демак, ҳозирги «Узколхозстрой» аввалги бирлашманинг шунчаки нусхаси эмас, давр тақозосига кўра янги вазифаларни зиммасига олган...

— Ҳа, шундай. Жумладан, яқин фурсат ичида қишлоқ аҳли жамғармалари ҳисобига турар жой қуриш ишларини пудрат асосида кенг ривожлантирмоқчимиз. Иморат қуришни хоҳловчилар кўп. 1992 йилга бориб деҳқонларга пуллик хизмат кўрсатиш ҳажмини кескин кўпайтирамиз. Гаражлар, чорбоғлар, майда фермерлик хўжаликлари ва бошқа иморатларни қуришни ўз зиммамизга оламиз.

— «Узколхозстрой» май ойидан фаолият кўрсатаётган бўлса-да, энди ҳуқуқий мавқега эга бўлди, режалар ва ҳисобот эса яхлит йилга тегишли. 1991 йилнинг қолган қисмида уддаланиши керак бўлган вазифалар нималардан иборат?

— Саккиз ой ичида 300 миллион сўмлик қурилиш-монтаж ишлари бажарилди. Бу режанинг 61 фоизидир. 110 минг квадрат метр турар жой, 18 минг ўқувчига мўлжалланган мактаб, 3.505 ўринли болалар боғчалари, бир неча касалхона ва поликлиника, клублар ва бошқа социал-маиший бинолар қуриб бердик. Фойдаланишга топширилган ишлаб чиқариш қувватлари сафида йирик шохли моллар учун бинолар мева-сабзавот омборхоналари, қишлоқ хўжалик маҳсулотларини қайта ишлаш корхоналари, цехлари, минерал ўғитлар учун омборхоналар ва бошқа иншоотлар бор.

И. АҲМЕТОВ,
«Қишлоқ ҳақиқати» мухбири.

Учқўрғон районидаги «Андижон» жамоа хўжалиги пахтакорлари бу йил 1024 гектар майдонда деҳқончилик қилишиб, ҳар гектар ердан 35 центнердан «оқ олтин» териб олиш учун курашишмоқда. Хўжаликда йиғим-теримни механизациялаштиришга катта аҳамият берилди. Бу йил жами ҳосилнинг 95 фоизини машиналар ёрдамида йиғиштириб олиш режалаштирилган.

СУРАТДА: район Совети депутати, хўжалик бошқаруви раиси Олимжон Сотиболдиев илғор механик-ҳайдовчилар Ғайрат Давронов ва Фазлиддин Аҳмедовларни пешқадамликка эришганликлари билан қутламоқда. Ҳар икки механизатор мавсумда 170 тоннадан пахта териб бериш мажбуриятини олишган.

Тоҳир ҲАМРОҚУЛОВ олган сурат.

ИҚТИСОДИЁТ ЖАБҲАСИДА

Шерободдаги бадиий сопол буюмлар заводи ўз маҳсулотларининг дастлабки туркумини Санкт-Петербургга сотишга юбориб, фойда олди. Лаганлар, кўзачалар, янги шаклдаги чойнак ва пиёлалар харидоргир бўлмоқда. «XX аср» фирмасининг магазини тижорат воситачиси бўлди. Сопол буюмларнинг яна бир туркуми Нева бўйидаги шаҳарга жўнатишга тайёрланмоқда. Бунинг эвазига фирма заводга ҳозир қурилаётган керамика цехи иккинчи навбати учун ускуналар, шунингдек чинни пиширадиган печлар етказиб беради.

Санкт-Петербургдан етказиб бериладиган буюмлар Шерободда чинни идишлар ишлаб чиқаришни йўлга қўйишга имкон беради.

●

Жиззахда товар хом-ашё биржаси ташкил этилди. У харидорлар ва сотувчилар — корхоналар, кооперативлар ва халқ истеъмол молларини сотишни хоҳловчи хусусий кишилар ўртасида воситачи бўлади. Машина, мебель, бинокорлик материаллари ва бошқа маҳсулотларни харид қилишни хоҳловчилар ҳам биржа хизматидан фойдаланиши мумкин.

Ҳозир брокерлар штати тўлдирилмоқда. Биржадаги брокерлик жойини сотиб олиш ишбилармон жиззахликларга биржанинг маълумотларидан фойдаланиш, мамлакатнинг бошқа биржаларида савдо битимлари тузиш имконини беради.

●

Андижон гидролиз заводи қурилгандан буён қирқ йил ичида биринчи марта атроф-муҳитни булғатмайдиган бўлди, ҳатто у вилоят марказида экология вазиятини яхшиламоқда. Завод ходимларининг Бутуниттифоқ биотехника илмий-тадқиқот илмгоҳи олимлари билан амалий ҳамкорлиги туфайли ана шундай имконият вужудга келди.

Олимларнинг тавсиясига биноан гидролиз заводи ишлаб чиқариш йўналишини ўзгартира бошлади. Бу ерда ёпиқ тусдаги фотореакторларда майда сув ўтлари етиштиришнинг янги технологияси жорий этилди, ана шу сув ўтлари қайта ишланиб қимматли биологик актив моддалар олинмоқда. Пардоз-андоз маҳсулотлари ишлаб чиқаришда ана шу тақчил моддалардан кенг фойдаланилмоқда, ишлаб чиқариш чиқитлари эса молларни боқиш учун яхши озуқадир.

Хлореллани чиқитсиз ҳар томонлама ишлашнинг иқтисодий самараси ҳар тонна қуруқ сув ўти ҳисобига 80 минг сўмни ташкил этмоқда. Хом ашё сифатида сув ўтларини етиштириш чоғида маҳаллий иссиқлик электростанциясидан келадиган ис газидан фойдаланилиши эвазига соф кислород ажралиб чиқишини ҳам илова қилиш керак.

БУҒДОЙЗОРЛАР КЕНГАЙСИН

Ўтган беш йилликда республикамизда етиштирилган дон маҳсулотлари миқдори йилига ўртача 1,7 миллион тоннани ташкил этди. Бу истеъмол даражасининг 20 фоизига тўғри келади. Буғдой етиштириш эса янада оз. Доннинг қолган қисми бошқа жумҳуриятлардан келтирилмоқда. Бу ўз навбатида қатор қийинчиликларни туғдиради.

Шуни қайд қилиш кераккки, кейинги йилларда ғалла етиштиришни кўпайтиришда талай камчиликларга йўл қўйилмоқда. Бошоқли дон экинлари асосан лалмикор ерларга режалаштирилмоқда. Ҳолбуки, бундай шароитда ҳосилдорлик бир меъёрда эмас, унумдорлик об-ҳавога боғлиқ. Нам кўпроқ тушадиган йилларда ҳосилдорлик 8—12 центнер, оз бўлганда 4—6 центнерни ташкил этади.

Лалмикорликда ҳар ўн йилнинг уч йили қурғоқчиликка чалинади. Натижада дон етиштириш сернам шароитда йилига 450—500 минг тонна, қурғоқчил пайтда 110—150 минг тонна бўлади. Шуларни эътиборга олсак, адир ерларда ғаллачилик имконияти чекланган.

Дон етиштиришни кўпайтириш мақсадида кейинги вақтларда суғориладиган майдонларда ғалла экиш режалаштирилмоқда. Охирги йилларда унинг майдони 160—217 минг гектарга етказилди. Аммо ҳосилдорлиги кўпаймасдан, бир меъёрда қолмоқда ва ўртача 22—24 центнерни ташкил этмоқда. Кўпгина вилоятларда эса бундан ҳам паст. Бунинг асосий сабаблари шундаки, аввало ғаллага унумсиз, шўрланган, тупроқ таркиби ёмон, сув тақчил далалар ажратилади, қолаверса экин тезкор технология асосида етиштирилмаётир, кузда суғорма ғалла тўлиқ экилмаяпти, минерал ва маҳаллий ўғитлар билан етарли таъминланмаган, кўпгина жойларда раҳбарлар ва мутахассислар бунга зарур эътиборни қаратишмаётир.

Бундан буён суғориладиган ерларда ғалла, айниқса, буғдой етиштиришни кескин кўпайтириш ва аҳолини сифатли нон маҳсулоти билан таъминлаш муҳим вазифа ҳисобланади. Бизнингча, кузги буғдой экиладиган суғориладиган майдонлар 300—350 минг гектарга етказилиши, асосан қаттиқ, кучли ва сифатли буғдой навларини қадаш керак. Шунда ўртача ҳосилдорлик 35—40 центнер бўлганда келгуси йилиёқ ўша жойларда 1,2 миллион тонна буғдой етиштирилади.

Бундан ташқари шахсий хўжаликларда буғдойга эътибор берилиши лозим. Ушбу вазифани бажариш учун барча имконият бор. Жумҳурият ғаллачилик илмий-тадқиқот илмгоҳи ходимлари томонидан яратилган ғалла етиштиришнинг интенсив технологиясини жорий этиб, гектаридан 45—50 центнер ва ундан ортиқ ҳосил олишмоқда. Булоқбоши районидаги «Оқ олтин» жамоа хўжалигида бу йил 62 гектар майдоннинг ҳар гектаридан ўртача 53 центнердан буғдой етиштирилди. Бундай мисолларни ҳамма вилоятлардан келтириш мумкин. Булар сифатли буғдой тайёрлашни кескин кўпайтириш мумкинлигидан далолат беради.

Мазкур тадбирни амалга ошириш учун ғалла сепиладиган майдонларни аниқлаб, кўнгилдагидек тайёрлаш, тупроққа ишлов бериш, сеялкаларни ва экишда қатнашувчи тракторлар, бошқа техника воситаларини яхшилаб ремонтдан чиқариш ҳамда узлуксиз ишлашини таъминлаш, барча уруғлик жамғармалари серҳосил, районлашган навлар бўлиши керак. Кўп йиллик тажриба шуни кўрсатадики, бошоқли дон экинлари суғориладиган майдонлардан бошлаб экилиши лозим. Ҳозир бунинг учун энг қулай фурсат ҳисобланади. Сентябрь ойида ва октябрь бошида уруғ сочилса эртаги ҳамда юқори ҳосил олишга эришилади. Шу пайтда экилган буғдой июнь ойи ўрталарида пишади. Ҳосил саранжомлангандан кейин ўрнига эртаги маккажўхори, мош экиш мумкин.

Кузги ғаллага ажратилган суғориладиган майдонлар яхшилаб ҳайдалган, сифатли ишлов берилган, текисланган, ёввойи ўтлардан холи, минерал ўғитлар билан тўла таъминланган, ниҳолларни ундириб олиш учун тупроқда намлик етарли бўлиши керак. «Безостий-1», «Интенсивний» каби навларнинг уруғи қадалса тез униб чиқади, жадал ривожланади, ҳар қандай шароитда қишни яхши ўтказади. «Унумли буғдой», «Санзар», «Эритроспермум-401» қаттиқ навлари ҳам тавсия этилади. Булар октябрь ойи ўрталарида экилгани маъқул. Тупроқда нам етарли бўлса уруғ куздаёқ униб чиқади, кузги, қишки ва эрта баҳордаги иссиқ ҳароратдан, ҳаводан тушадиган намликдан фойдаланиб барвақт ривожланади, юқори ҳосил етиштириш имконини яратади.

Бошоқли дон экинлари, айниқса, буғдой минерал ўғитларга талабчандир. Шунинг учун тупроққа белгиланган меъёрдаги ўғитлар солинса ва ҳар ўғитлашдан кейин маромида суғорилса гектаридан 50—60 центнердан ҳосил олиш мумкин. Бундан буён суғориладиган майдонлар ҳисобига буғдойзорлар кескин кенгайтирилиши ва ҳар бир хўжалик ўз ғаллазорига эга бўлиши керак.

Ғаллакорларимиз бу йил лалми-баҳорикорликда 550 минг гектардан ортиқ майдонда кузги буғдой ва арпа уруғини қадайдилар. Лалмикорликдаги тоғ ва тоғолди, паст-текислик жойларда экиш муддатлари октябрнинг биринчи ўн кунлигида бошланиб, шу ойнинг охирларида тамомланиши лозим. Тоғлик зоналарда эса октябрь ўрталарида қадаш яхши натижа беради. Текислик ерларда экиш 15—20 октябрда бошланиб, қисқа муддатларда тугалланади. Баҳорикорликда кўпгина майдонларда нам етишмаслиги туфайли ер кесакли ҳайдалади. Шуни ҳисобга олиб экинзорлар сифатли тайёрланиши, яхшилаб текисланиши зарур. Шунда ниҳолларнинг униб чиқиши тезлашади, бут бўлади.

Лалмикорликда дон ҳосили асосан уруғлик сифатига ва у меъёрида экилишига боғлиқ. Фақат районлаштирилган юқори классли, сараланган уруғ ташлаш даркор. Бизнингча, гектарига 110—130, лалмикорликда 110—120 килограмм буғдой уруғи сарфланиши керак. Арпанинг экиш меъёри буғдойга нисбатан 10 фоиз кўп. Уруғлик 4—5 сантиметр чуқурликка тушиши, ҳамма жойда ишни буғдой сепишдан бошлаб арпа билан тугалланиши лозим. Лалмикорликда экиш муддатлари тупроқдаги ва ҳаводан тушадиган намликка боғлиқ. Агар ердаги намлик етарли бўлмаса, об-ҳаво қурғоқчилик келган шароитда экиш кейинга сурилади.

Шуни эслатиш кераккки, ҳар қандай шароитда ҳам кузда экилган буғдой баҳордагига нисбатан бир ярим-икки баравар кўп ҳосил беради. Кузги ғалла экишда қатнашувчиларга ҳар томонлама қулай шароит яратиш, меҳнатни тўғри ташкил этиш муҳимдир.

Ғ. ОТАБОЕВ,
Ўзбекистон Қишлоқ хўжалиги фанлари академиясининг катта илмий ходими.

ДЕПУТАТЛАР НАЗОРАТИДА

Ўзбекистон ва Тожикистон депутатлари ҳамда экологлари Сариосиё, Узун ва Тожикистон алюминий заводи чиқитлари етиб борадиган зонадаги бошқа районларда табиатни муҳофаза қилиш тадбирларини бажариш якунларини чиқардилар.

Сўнгги ўн ой мобайнида ҳавода фторли водород миқдори санитария меъёридан ошмади. Завод депутатлар ва экологларнинг ёз даврида қувватни чеклаш ва хом-ашёнинг бир ойга етадиган захирасини жамлашга доир олдинги топшириқларини бажарди. 1991—1993 йилларда газни қуруқ тозалайдиган ускуналар, завод тутуни ҳамда газни тозалаш қурилмаларини автомат тарзда бошқариш тизимини назорат қиладиган асбоблар етказиб бериш ва ўрнатиш тўғрисида хорижий фирмалар билан битим тузди.

Бироқ вазият яхшиланганига қарамай, бу йил ёзда зарарли моддалар ҳавода кам бўлсада, токзорларда барглар куйиб, буришиб қолди, хурмо мевалари тўкилиб кетди. Депутатлар ва экологлар ноябрга қадар қувватларнинг 20 фоизини тўхтатиб қўйиш, келгусида завод қувватини камайтириш тўғрисида завод маъмурияти билан келишиб олдилар. Экология меъёрларини қайта кўриб чиқиб, унга эътиборни тағин ҳам кучайтиришни таклиф этдилар. Завод тутуни етиб борадиган районларда пестицидларни қўлланишни истисно этиш мўлжалланди.

Ўзбекистоннинг бир қанча илмий муассасалари шаънига жиддий эътирозлар айтилди: улар завод чиқитларининг аҳоли саломатлигига ва қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришига таъсирини баҳолаш ишларини бажариш учун пулни олишяпти, натижа эса йўқ. Атроф муҳитга, одамларнинг саломатлигига қай даражада зарар етаётгани ҳақида олимлар шу вақтгача аниқ жавоб берганлари йўқ, халқ хўжалигига етказилаётган иқтисодий зарар ҳам аниқланмаган.

(ЎзТАГ мухбири).

Гагарин районидаги «Правда», «Искра» ва «Шоликор» давлат хўжаликларида етиштирилган мўл қирмизи донни йиғиштириб олиш жадал суръатда давом этмоқда. Шоликорлар жумҳурият Вазирлар маҳкамасининг шоли, маккажўхори ва буғдойнинг харид баҳосини ошириш тўғрисидаги қарорини қувонч билан кутиб олдилар.

ҚИРМИЗИ ДОН БАРАКАСИ

«Правда» давлат хўжалиги шоликорлари баҳорда об-ҳавонинг салқин келганлигига, баъзи чекларга уруғ қайта экилганлигига қарамасдан, қирмизи дондан мўл ҳосил етиштирдилар. Уларнинг ҳисоб-китобига кўра 2.839 гектар майдонда режадаги ўн минг тонна эмас, 14 минг тонна атрофида ҳосил бор. Давлатга режадаги 8.018 тонна ўрнига тўққиз минг тоннадан кўпроқ халқимиз эҳтиёжи учун нондек зарур маҳсулот топширишмоқчи. Шунда ҳосилдорлик гектарига 50 центнерни ташкил этади.

Хўжаликда шоли ўримига бултурги муддатда киришилди. Ҳозир 47 та комбайн жавлон ураётир. Ҳар куни уларнинг қопчиқларидан 350—400 тоннагача қирмизи дон тўкилаяпти. 3-агроучастканинг Давлат Алламуродов бошлиқ звеноси комбайнчиси Пиримқул Қувонов ҳамкасблари ўртасидаги мусобақада пешқадам. Ҳар йили 350—400 тонна шоли янчишга эришаётган илғор механизаторнинг шу кунгача уйган хирмони юз тоннадан ошди.

— Ҳосил мўл бўлса, завқ-шавқ билан меҳнат қиласан, — дейди Пиримқул. — Ҳар куни 10—15 тоннагача шоли янчаяпман. Ўн тоннадан зиёдининг ҳар тоннаси учун қўшимча мукофот берилади. Куни кеча жумҳурият Вазирлар маҳкамасининг шоли харид баҳоси икки баробар оширилганлиги тўғрисидаги қарори айни муддао бўлди. Бозор иқтисодиёти шароитида хўжаликлар қаддини ростлаб олиши учун катта мадад бу. Биз далаларимиздаги ҳосилни 25 иш кунида йиғиштириб олишга ҳаракат қилаяпмиз. Комбайнчиларга, даладан ҳосилни хирмонга ташиётганларга иссиқ овқат, чой ташкил этилган. Эрталаб даладан шудринг кўтарилгач, ишга киришиб, қош қорайгунча ўримни давом эттираяпмиз.

Ҳосил мўл. Тиллоранг бошоқлар Аму соҳилидан эсаётган кузнинг ёқимли шабадасида салмоқ билан чайқалмоқда. 1-агроучастканинг Нурбой Аннаев бошлиқ бригадаси шоликорлари хўжаликда биринчи бўлиб ўримни тугалладилар. 63 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 41 центнердан эртапишар қирмизи дон янчилди. Бу режадагидан ўн тонна кўп. Худойберди Шахаев, Чоршанби Садатов бошлиқ звеноларда ҳам йиллик режа ортиғи билан бажарилди. Энди шолини тезроқ тозалаб, қабул пунктига топшириш керак. Хўжаликнинг илғор комбайнчилари Йўлдош Бобоқулов, Холмат Абсоҳатовнинг ҳар бири 100—120 тоннадан шоли янчишди.

Шолизорда меҳнат авжида. Халқимиз дастурхонига кўпроқ гуруч етказиб беришдек улуғ ният билан меҳнат қилаётган азаматларнинг фикри-зикри бор ҳосилни кузнинг иссиқ-илиқ кунларида йиғиштириб олиш. Бултур тармоқдан 1 миллион 832 минг сўм соф фойда кўрилиб, 800 минг сўм маблағ мукофотга тарқатилганди. Амалдаги йилда соф фойда икки баробар кўпаяди.

— Ҳосилни ўриш ёки хирмонга ташиб келтиришда қийинчилик йўқ, — дейди хўжалик бош ҳосилоти Абди Қамбаров. — Шолини ташишга 50 та арава ажратилган. Ҳозир марказий хирмонда икки минг тоннадан зиёд ҳосил тўпланди. Ҳар куни бойликка 350—400 тонна шоли қўшилаётир. Фақат ҳосилни қабул пунктига жўнатишда қийинчиликларга дуч келинаётир. Бу биринчи навбатда шолини давлат стандарти талаби даражасига етказиб тозалашга тааллуқли. Хирмонжойда 30 та ОВП-20 агрегати ишлатилмоқда. Аслида у шолини тозалашга мўлжалланмаган. Ҳозир бу ерда меҳнат қилаётган юз киши қирмизи донни уч карра ана шу агрегатдан ўтказиб, сўнгра қабул пунктига жўнатганида ҳам кўп ҳолларда дон қайтарилаяпти. Бу ҳақда «Қишлоқ ҳақиқати» рўзномасида бултур ёзилгач, жумҳурият шоличилик илмий-текшириш институтидан мутахассислар келишиб, қандайдир симтўрларни таклиф этишган эди. Афсуски, мавсум ўтиши билан бу гаплар унутилди. Тадбир ўз вақтида амалга оширилмади. Бундан яна деҳқон изтироб чекаяпти.

Ҳақиқатан, фақат «Правда» давлат хўжалигида эмас, жумҳуриятимиздаги шоличиликка ихтисослашган барча жамоаларда ана шу муаммо бор. Наҳотки, шоличилик билан шуғулланаётган олимлар, мутахассислар деҳқонга мададга келишмаса? Юзларини оқ рўмол билан тамдиб олган хотин-қизлар чангда ишлашаётир. Инсон саломатлиги ҳар нарсадан юқори экан, уларни бу азобдан қутқариш керак. Шоликорлар соғлиқларининг муҳофазаси тўғрисида жиддийроқ қайғурадиган пайт келди.

Б. КЕНЖАБОЕВ,
«Қишлоқ ҳақиқати» мухбири.

ФОЙДАЛИ ҲАМКОРЛИК

Сурхондарё вилоятидаги ташқи савдо ташкилотлари билан Афғонистоннинг турли фирмалари ўртасида тузилган битимларга биноан чегара савдосининг ҳажми 2 миллион доллардан кўпроқни ташкил этади. Кундалик зарур молларни ўзаро манфаатли равишда айирбошлаш кўзда тутилган. Сурхондарёликлар қўшниларга ёғоч-тахта чиқитларини, хўжалик молларининг айрим турларини етказиб берадилар. Афғонистон томони эса қуруқ мева, болалар учун аталган молларни етказиб беришни мўлжаллаган.

Ташқи иқтисодий алоқаларнинг бошқа турлари ҳам кенгаймоқда. Қўшма корхоналар барпо этишга тайёргарлик кўриляпти. Масалан, Термиз дарё порти билан «Афсотр» Афғон-Совет жамияти контейнерларни ремонт қиладиган қўшма корхона муассислари бўлдилар. Термиз темир йўл узели ишчилар таъминоти бўлими билан Афғон фирмаларидан бири қўшма савдо корхонаси барпо этмоқда.

(ЎзТАГ мухбири).

Олтин куз. Боғлар болға тўлган завқли, серфайз палла. Она заминимиз ноз-неъматлари халқимизга пешма-пеш тортиқ этиляпти. Бу йил Октябрь районидаги Файзулла Хўжаев номли давлат хўжалиги миришкорлари ҳам ширин-шакар қовун етиштиришда барчага намуна бўлишмоқда.

СУРАТДА: ижарачи С. Деҳқонов ва А. Ҳайитов ҳосил чўғидан мамнун.

Н. МУҲАММАДЖОНОВ олган сурат.

●

ИЛМИЙ АНЖУМАН

Тошкентда илмий-амалий конференцияда қатнашган Ўзбекистон, Россия, Украина, Қозоғистон, Қирғизистон олимлари ва мутахассислари халқ хўжалигида Қуёш энергиясидан фойдаланиш имкониятларини муҳокама қилдилар.

Ўзбекистон Фанлар академияси, «Узгелиотехника» тармоқлараро фан-техника маркази, иқтисодий ва илмий-техникавий ташвиқот республика уйи бошқа бир қанча муассасалар ва идоралар кўмагида шу анжуманнинг ташкилотчилари бўлдилар.

Конференция қатнашчиларига энергиянинг қайта тикланадиган манбаларидан фойдаланиш, Қуёш энергиясини жамлаш ва юқори ҳарорат тадқиқотлари, қишлоқ хўжалигида Қуёш энергиясидан фойдаланиш, Қуёш нури билан уйни иситиш ва иссиқ сув билан таъминлаш, фотоэлектрик ўзгарткичлар — шу муаммоларга доир ишланмалар таклиф этилди. Кўпгина юқори самара берадиган ишланмалар ишлаб чиқаришга жорий этиш учун тайёр.

ҲАФТАЛИКНИНГ МАХСУС СОНИ

Яқинда нашр этила бошлаган «Оила ва жамият» ҳафтаномасининг 26 сентябрь сони одатдагидан ўзгача чиқди. Обуначига бағишланган бу махсус сон ранг-баранг мақолалар ҳамда дилтортар суратлари билан диққатни жалб қилади. Мухлислар унда «Етти кун», «Савоб», «Одоб», «Ахлоқ», «Сиз нима дейсиз!», «Висол» рукнлари остида берилган мақола ва суҳбатларни ўқишлари мумкин. Йиллик обуна баҳоси 10 сўм 56 тийин бўлган, 64654 кўрсаткичли ҳафталик пайшанба кунлари 8 саҳифада чоп этилмоқда.

Ризқ-рўз сарчашмаси

КИЧИК КЎЛНИНГ КАТТА БОЙЛИГИ

Бувайда районидаги Навоий номли жамоа хўжалигининг экин ерлари марказий Фарғонанинг «Қизилтепа» даҳасига туташ. У жойларда гектаридан олинган даромад 800 сўмга ҳам етмайди. Ўтган йили шундай камҳосилли ерларнинг икки гектарида ўрдак боқиладиган кўл ташкил қилинган эди. Натижа ёмон бўлмади. 14 минг сўм соф фойда олинди. Шундан 7 минг сўми ўрдакбоқар Маматқосим Сайфиддиновга иш ҳақи сифатида берилди.

Бу йил М. Сайфиддиновга осон бўлмади. Сабаби ем танқис, нархи ўтган йилга нисбатан қиммат. Шундай бўлишига қарамай, у ишни бўшаштирмади, ички имкониятларни қидириб топди. Ўрдакбоқарнинг эндиги мақсади 12 минг сўм соф фойда олиш.

У фақат ўрдак гўшти етиштириш билан чекланиб қолмади. Балиқчиликни ҳам кенг йўлга қўйди. Ҳозир унинг кичик кўлида бир неча турдаги балиқлар парваришланаяпти. Октябрь ойига бориб тўрт тонна маҳсулот истеъмолга чиқарилади.

Қ. ТУРСУНОВ.

Қува районидаги Мамазокир Обидов номли жамоа хўжалигида чорвачилик жадал ривожланмоқда. Тадбирларнинг шарофати туфайли озуқа базаси мустаҳкамланди, моллар зоти яхшиланди. Ферма ходимларининг унумли ишлаб, кўнгилли дам олишлари учун шароит яратилди.

СУРАТДА: ҳар сигирдан кунига 12—13 килограммдан серқаймоқ сут соғиб олаётган зарбдорлар К. Араббоева ва К. Парпиева.

Т. ҲАМРОҚУЛОВ олган сурат.

Калинин районидаги Чўпонота бўрдоқичилик хўжалиги меҳнатсеварлари сўнгги ойларда қувончли натижаларни қўлга киритишаяпти. Иш хўжалик ҳисоби ва ўзини-ўзи маблағ билан таъминлаш асосига қурилганидан кейин кишиларнинг хизмат бурчига муносабати тубдан ўзгарди. Пировард натижа учун барча бирдек жон койитадиган бўлди. Озуқадан тежаб-тергаб фойдаланиш, илғорлар тажрибасини амалиётга жорий этиш ҳам диққат марказида. Қувончлиси шуки, бўрдоқичилик хўжалиги раҳбар ва мутахассислари омилкор, ташкилотчи эканликларини намоён этишмоқда. Бу ерда режа ҳамиша зиёдаси билан бажарилмоқда.

— Бозор иқтисодиётига ўтиш муносабати билан қорамоллар нархи кескин ошди, — дейди хўжалик раҳбари Р. Дўстмуҳамедов.

ҚАРС ИККИ ҚЎЛДАН

— Ҳаракат қилмасак даромаднинг тайини бўлмайди. Шу боис аҳоли билан шартномалар туздик. Якка хўжаликлар ўртасида ўзаро мусобақа ташкил этилди. Учтадан кўп мол топширган кишилар муносиб рағбатлантирилмоқда.

Бўрдоқибоқарлар шу йилнинг саккиз ойлик режасини бажардилар. 315 бош қорамол гўштга топширилди. Қўлга киритилаётган ютуқларда Йўлчибой Тошканбоев, Бахтиёр Ҳусанов, Абдимажид Валиев каби чорвадорларнинг муносиб ҳиссаси бор. Қишловга ҳам иложи борича пухта тайёргарлик кўрилаяпти. Хўжалик Тошкент ун ва нон комбинати ҳамда қатор корхоналар билан алоқани мустаҳкамламоқда. Улар шартномадаги емни вақтида етказиб беришга ҳаракат қилишмоқда.

Биз омилкор молбоқарлар билан режалар хусусида фикрлашдик. Кўпчилик 1991 йил кўнгилдагидек якунланишини ишонч билан таъкидлайди. Бироқ ечимини кутаётган муаммолар ҳам йўқ эмас. Жумладан, хўжалик териларни сув текинга сотмоқда. Бу каби долзарб масалалар меҳнат аҳли фойдасига ҳал этилиши керак.

Ш. ҲАБИБУЛЛАЕВ.

БУЗОҚЧИЛИК МУАММОСИ

Фан-техника ютуқлари ҳаётга кенг тадбиқ этилаётган жойда самара бор, барака бор. Бу чорвачиликка ҳам тегишли. Айниқса сигир-ғунажинлардан соғлом бузоқлар олиш, уларни тўла сақлаб қолиб, турли касалликлардан асраш тармоқ ривожида катта аҳамиятга эга.

Жамоатчи мухбиримиз шу долзарб масала хусусида академик К. И. Скрябин номидаги Меҳнат Қизил Байроқ орденли Ўзбекистон Ветеринария илмий-тадқиқот институтининг моллар қисир қолишининг олдини олиш лабораторияси мудири, ветеринария фанлари доктори Ғафур Пўлатов, микробиология лабораторияси мудири, профессор Иван Бурлуцкий, Самарқанд Қишлоқ хўжалик олийгоҳининг кафедра мудири, ветеринария фанлари доктори, профессор Ўнгар Избосаров ҳамда Тайлоқ районидаги Улуғбек номли жамоа хўжалигининг 1-сут-товар фермаси мудири Иброҳим Азимов билан давра суҳбати ўтказди.

МУХБИР: — Чорвачиликда ветеринария-санитария қоидаларига тўла амал қилинсагина бузоқлар подаси бут, соғлом бўлади. Келажакда гўшт, сут етиштиришни кўпайтиришга эришиш мумкин. Бироқ илм-фан ютуқлари ва илғорлар тажрибаси ҳамма жойда ҳам кенг тадбиқ этиляпти, деб бўлмайди. Аёнки, ҳар юз бош сигир-ғунажиндан юзтадан соғлом бузоқ олишга эришилмаса, чорва маҳсулотларини кўпайтириш қийин. Худди шунинг учун ҳам бу тармоқ бугунги кун талабларидан жуда орқада қолаётир. Якуний маълумотларга кўра, ўтган йили Андижон, Фарғона, Сирдарё, Бухоро вилоятларида ҳар юз бош сигирдан 87—92 тадан бузоқ олингани ҳолда, бу кўрсаткич Қорақалпоғистон республикаси, Қашқадарё, Сурхондарё вилоятларида 61,66, 69 таданга тўғри келди. Бу жумҳурият кўрсаткичидан анча паст. Ёки 1991 йилнинг биринчи ярми якунига кўра, ҳар юз бош сигирдан Андижон вилоятида 54 та, Фарғона ва Бухорода 51 та, Наманганда 50 та бузоқ олинган бўлса, бу кўрсаткич Қашқадарё вилоятида 39, Жиззах ва Сурхондарёда 40, Сирдарёда 41 тани ташкил этди.

Юқорида келтирилган рақамлардан кўринадики, баъзи вилоятларда сигир-ғунажинларнинг учдан бир қисми қисир қолиб, имкониятлар бой берилган. Нега шундай бўлди? Аҳволни ўнглаш учун қандай чоралар кўриш керак? Ғафур Саидович, шу соҳанинг билимдони сифатида фикр-мулоҳазаларингизни билдирсангиз.

Ғ. ПЎЛАТОВ: — Дарҳақиқат, чорвачилигимизнинг ҳозирги аҳволи жуда ночор. Чорва маҳсулотлари етиштириш кўп жойларда камайиб бормоқда. Бунинг бош сабабларидан бири — ўша хўжаликларда зооветеринария мутахассислари ва раҳбарларнинг ўз хизмат бурчларига масъулиятсизлигидир. Оқибатда сигир-ғунажинларнинг учдан бир қисми қисир қолаётир. Бу ҳол хўжаликларга жуда катта иқтисодий зиён келтираяпти. Бузоқ етиштиришдаги бой берилган имкониятларни ўнгламай туриб гўшт, сут етиштиришни кўпайтириб бўлмаслиги равшан.

Сигир сақлаш ва унинг парвариши билан боғлиқ шарт-шароитларнинг танглиги, айниқса озиқлантириш сифатининг пастлиги, рационда макро ва микроэлементлар, витаминларнинг камлиги туфайли мол танасида касалликка қарши курашиш қобилияти пасаяди. Шунингдек, сунъий қочириш талабларига тўла риоя қилмаслик оқибатида янги туққан сигирларнинг учдан бир қисми гинекологик касалликларга чалинади. Уни ўз вақтида даволамаслик қисир қолишга олиб келади.

Жонивор бўғозлик даврида 285 кун бола кўтариши чорвадорларга яхши маълум. Йил эса 365 кун. Илмий изланишлар ва ҳаётий тажрибалар шуни кўрсатадики, мол туққандан кейин бир ой ўтгач қочирилса, ҳар юз бошидан 114 тадан, икки ойда уруғлантирилса 104—105 тадан ва уч ойгача муддатда қочганда 98—100 тадан соғлом бузоқ олиш мумкин.

Бунинг учун, биринчидан, сигир туққандан кейин 60 кун давомида яна қочиши — уруғланиши учун унга протеин, қанд, кальций, фосфор ва каротин моддаларини белгиланган миқдорда бериш керак. Маълумки, уларнинг ҳар бир килограмм сути учун 250—300 грамм омухта ем сарфланади. Бу миқдор сарфи камайтирилса, у бузоқ олиш миқдори ва сифатига ҳам салбий таъсир кўрсатади.

Қисир қолишнинг олдини олишда сигирларнинг туғишига икки ой вақт қолганда уларни сутдан чиқариб, етарли миқдорда тўйимли озуқалар билан боқиш жуда муҳим. Чунки бўғозликнинг тез ривожланиши туфайли кейинги икки ойда ҳомила кўп озуқа талаб қилади. Бу даврда сигирлар танасида оқсил, қанд, кальций, минерал тузлар алмашиниши ўзгаради. Жониворлар туққан дастлабки кунларда организмда умумий оқсил, кальций, фосфор, қонда эса қанд миқдори камаяди. Шунинг учун айниқса қиш ва эрта баҳор рациони молнинг ҳаёти учун зарур бўлган витаминларга, макро ва микроэлементларга бой бўлмоғи лозим.

Иккинчидан, ҳар бир фермада махсус сунъий қочириш жойи бўлиши зарур. Унда хизмат қилувчи осеминатор-уруғлантирувчи малакали, касбига ихлоси баланд мутахассис бўлса, ферма ходимларининг меҳнати ўз вақтида моддий-маънавий рағбатлантирилиб борилса, шубҳасиз, бузоқ олишда кўзланган мақсадга эришилади.

Учинчидан, фермада ёруғлик, ҳаво ҳарорати ва намлиги етарли бўлмаса, зарарли газлар меъёридан ортиқ бўлса сигирларнинг куйиниши ва уруғланиши 20 фоизга камаяди. Бундай пайтда говмишларни яйратишнинг аҳамияти катта.

Тўртинчидан, қораоқсоқ, трихомоноз, вибриоз, листериоз ва бошқа юқумли касалликлар туфайли молнинг бачадони яллиғланиши мумкин. Касалликни даволашда организмнинг унга қаршилик кўрсатиш қобилиятини, бачадоннинг кенгайиш-қисқариш хусусиятини ошириш лозим. Касаллик ахлатини тозалаш учун нейрограмонлар (прозерин, синестрол, гонодатропин), простагландинлар, антибиотиклар, шунингдек, соғлом сигирлардан олинган биринчи увуз сути ва бошқалардан фойдаланиш тавсия этилади.

МУХБИР: — Сиз бошқараётган лаборатория ходимлари жойларда чорвадорларга қандай амалий ёрдам кўрсатишаётир?

Ғ. ПЎЛАТОВ: — Кўп йиллик илмий изланишлар натижасида лабораториямизда яратилган «Сигирларнинг акушер-гинекологик касалликлари диагностикаси, хасталикнинг олдини олиш ва даволаш усуллари тўғрисида»ги тавсиялар жумҳуриятимизнинг бир қатор хўжаликларида кенг қўлланилиб, кутилган самараларга эришилмоқда. Жумладан, Шаҳрисабз районидаги Киров номли, Дўстлик районидаги Мамажон Дадажонов номли давлат хўжаликларида, Хатирчи районидаги «Коммунизм», Пайариқ районидаги Примкул Нурмонов номли, Пастдарғом районидаги «Ленинобод» жамоа хўжаликларида кейинги уч йил давомида наслчилик ишлари сезиларли даражада яхшиланди. Ҳар юз бош сигир ҳисобига бузоқ олиш 6 тадан 20 тагача кўпайди.

МУХБИР: — Маълумки, чорвачилик комплексларида хўжаликлардан қабул қилиб олинадиган ёш бузоқлар ҳисобига иш юритилади. Бу ерда боқиладиган моллар ёши, тирик вазнига қараб гуруҳларга ажратилади. Ўнгар Қаҳҳорович, шу хусусда нима дея оласиз?

Ў. ИЗБОСАРОВ: — Соғлом бузоқлар етиштириш учун таъкидланганидек, аввало бўғоз сигирлар парваришида зооветеринария қоидаларига тўла риоя қилиниши зарур. Айниқса, бузоқларни 15 кунлик давригача боқиш билан боғлиқ бўлган барча тадбирлар кўнгилдагидек бажарилмоғи даркор. Бу соҳада Киров районидаги «Бешариқ», Поп районидаги «Найман» давлат хўжаликлари, Ленинград районидан Охунбобоев номли, Фарғона районидан Карл Маркс номли, Наманган районидан Свердлов номли, Тўрақўрғондан «Ўзбекистон ССР 50 йиллиги», Учқўрғондаги «Партия XXIV съезди» сингари жамоа хўжаликларининг чорвадорлари ибратли ишларни амалга оширишаяпти. Улар ҳар юз бош сигир-ғунажиндан 100 ва ундан ошириб насл олиб, бузоқларни тўла сақлаб қолишга эришмоқдалар. Самарқанд қишлоқ хўжалик олийгоҳининг тажриба хўжалиги, Голландиядан келтирилган зотли сигир-ғунажин парвариш қилинаётган Тайлоқ районидаги Улуғбек номли жамоа хўжалигида ҳам бу тармоқ жадал ривожланмоқда.

Яна бир масала хусусида. Бузоқларни комплексларга келтиришдан олдин зооветеринария мутахассислари хўжаликларга бориб, ёш бузоқларни назоратдан ўтказишлари лозим. Бу даврда бузоқлар туғилган кунининг 2 ва 9-кунларида колибактериоз ва паратиф касалликларига қарши икки марта эмланиши зарур. Жониворларни комплексларга жўнатишдан олдин уларни яна бир марта кўздан кечириб, бўрун бўшлиғидан суюқлик оқиши, ич кетиш, йўталиш белгилари ҳамда оёқ бўғинлари, туёқлари текширилади. Комплекслар талабига жавоб берадиган бузоқлар етишмай қолганда, бир ойлик тирик вазни 50—55 килограммлик бузоқлар олинади ва алоҳида секцияларда парвариш қилинади. Бузоқларни кўчиришдан олдин уларнинг туёқлари тозаланиб, яхшилаб дизенфекция қилинади.

МУХБИР: — Иван Димитриевич, узоқ йиллар давомида сиз раҳбарлик қилиб келган микробиология лабораториясида паратиф касаллигининг олдини олиш учун яратилган махсус вакцинани жумҳуриятимизда кенг қўлланиш натижасида қоракўлчиликда, чўчқачиликда шунингдек соғлом бузоқлар олишда қувончли ютуқларга эришилаяпти. Аммо лоқайдлик, ўзибўларчилик оқибатида талайгина хўжаликларда бузоқлар касалланиб, нобуд бўлмоқда. Айтингчи, олим-мутахассислар бу борада чорвадорларга қандай амалий ёрдам кўрсатишаётир?

И. БУРЛУЦКИЙ: — Жамоат чорвачилигининг сутчиликка ихтисослашган тармоғида тўлақонли бузоқ олиш, уларни сақлаб қолиб, соғлом ўстириш ҳал қилувчи аҳамиятга эга. Лабораториямиз ходимлари зиммасига ёш молларда учрайдиган юқумли ошқозон-ичак касалликларига қарши курашишнинг энг самарали усулларини яратиш ва уни ишлаб чиқаришга жорий этишдек масъулиятли вазифа юкланган. Эндиликда лаборатория шароитида йилига икки миллион миқдор дозадан ортиқ вакцина тайёрланиб, жойларда кенг қўлланилмоқда. 1990 йилда жумҳуриятимизда амалга оширилган тадбирлар қоракўлчиликда 1,2 миллион сўм, чўчқачиликда ва бузоқчиликда 980 минг сўм иқтисодий самара берди. Шу йилнинг ўтган саккиз ойида 16 минг бош бузоқ эмланди. Дори-дармон Пайариқ, Нарпай, Бахмал, Ромитан, Арнасой, Ғузор, Шаҳрисабз, Учқўрғон сингари районларда кўпроқ ишлатилди.

Ёш бузоқлар орасида колибактериоз, сальмонеллез, юқумли ринатрехеит, параг-рипп-3 касалликлари учраб турибди. Буларга қарши курашишда институтимизда ишлаб чиқарилаётган махсус вакциналар билан бўғоз сигирларни эмлаш яхши самара бераётир.

МУХБИР: — Иброҳимжон, Сиз бошқараётган сутчилик ҳамда наслчилик фермасида ишлар аҳволи қандай?

И. АЗИМОВ: — Хўжалигимизга 1989 йилнинг октябрь ойида Голландиядан 400 бош 18 ойлик ғунажинлар келтирилиб, янги фермада иш бошладик. Дастлаб анча қийинчиликларга дуч келдик. Кейинчалик Голландиядан бир неча мутахассис келишиб ишимиз билан танишишди, фойдали маслаҳатлар беришди. Шундан сўнг анчагина ижобий ўзгаришлар юз берди. 1990 йилда ғунажинлардан 33 та бузоқ олдик. Бу ҳар юзидан 82 тадан насл олинди, дегани. Лекин бу кўрсаткич билан қаноатланиб бўлмайди. Тажрибасизлик оқибатида бизда ҳам оз бўлса-да бузоқлар касаллик туфайли нобуд бўлиш ҳоллари юз берди. Шунда Ўзбекистон Ветеринария илмий тадқиқот институтининг профессори Иван Бурлуцкий, Самарқанд Қишлоқ хўжалик олийгоҳининг профессорлари Ўнгар Избосаров, Николай Шатохин ва доцент Илҳом Мақсудовдан ёрдам сўрадик.

Ҳамжиҳатлик, ишни зооветеринария талаблари асосида пухта ва ўз вақтида бажариш кутилган натижаларни бераётир. Шу йилнинг ўтган саккиз ойида қарамоғимиздаги мавжуд 363 бош сигирдан 300 та соғлом бузоқ олинди. Имкониятдан оқилона фойдалансак, йил охиригача ҳар юз сигир ҳисобига 98—100 тадан бузоқ тўғри келиши мумкин.

Ўтган йили бир сигирдан ўртача тўрт минг килограммдан сут соғиб олинди. Биринчи марта болалаган битта жонивор 6 минг ва ўнтаси 5,5 минг килограммдан маҳсулот берди. Кўрсаткичларимиз ўтган йилгига нисбатан анча ўсгани кўриниб турибди.

Фермамиз наслчиликка ихтисослаштирилган. Ҳозиргача 133 бош ғунажин тайёрладик. Улардан тирик вазни 380 килограммга етганлари уруғлантирилди. Яқинда Самарқанд вилояти селекция-наслчилик бирлашмасига ўртача вазни 407 килограммдан 21 бош зотли буқачалар жўнатдик. Эрта-индин яна 54 та юборамиз. Жорий йилда шу тармоқдан 400 минг сўм даромад олиш кўзда тутилган. Умуман, бу йил ферма бўйича икки миллион сўм соф фойда олиш режалаштирилган.

МУХБИР: — Жумҳуриятимизда кўп йиллардан буён парваришланаётган қора-ола, қизил ва бошқа зотли молларга нисбатан Голландиядан келтирилганларини сақлаш, жойлаштириш ҳамда улардан фойдаланишда фарқ борми?

И. АЗИМОВ: — Бор. Икки йиллик иш тажрибамиз шуни кўрсатдики, бу зотни фермада кўп миқдорда сақлаш кутилмаган ташвиш, сарф-харажатларга олиб келади. Чунки, Голландия моллари бизнинг шароитга чидамсиз, туёқлари анча бўш бўларкан. Шунинг учун биз Тожикистон Республикасининг Панжикент районидан шоли-похол келтириб, уларнинг остига тўшадик.

Иккинчидан, бу молларни иложи борича боғламаслик керак. Ёз мавсумида албатта соя-салқин жойда эркин сақлаган маъқул. Говмишларнинг эҳтиёжига кўра, озуқани, омухта емни бошқа зот молларга нисбатан 40—50 фоиз кўп бериш лозим. Акс ҳолда улардан олинадиган маҳсулот камайиб кетади.

Давра суҳбатини Ўзбекистон Ветеринария илмий тадқиқот олийгоҳининг ахборотчи катта мутахассиси Аҳрор ЖЎРАЕВ олиб борди.

ЯНГИ ҲОСИЛДАН МАҲСУЛОТ

Урганч ёғ-мой комбинати меҳнатчилари янги ҳосилни қайта ишлашга киришдилар. Чигит ёғи, кирсовун, чигит пўстлоғи ва кунжаранинг дастлабки туркумлари ишлаб чиқарилди. Мавсум қизғин тус олган пайтда корхона вилоятдаги пахта тозалаш заводларидан чигитни кечаю-кундуз қабул қилиб олишни ташкил этди.

Комбинат мавсумнинг биринчи кунлариданоқ ҳар куни 800 тоннагача чигитни қайта ишламоқда. Корхона обдон ремонт қилинишидан ташқари бу ерда ходимлар ҳам синовдан ўтказилди. Ишлаб чиқариш илғорлари ва новаторларни рағбатлантиришнинг янги шартлари меҳнат интизомини анча мустаҳкамлаш ва ишчилар ҳамда хизматчиларнинг манфаатдорлигини оширишга имкон берди. Эндиликда маҳсулот ишлаб чиқариш ойлик режасини ошириб бажарганлик ва сифатли маҳсулот чиқарганлик учун бериладиган мукофот иш ҳақининг учдан бир қисмидан ҳам ошиб кетмоқда. Натижада ҳар тонна чигитдан 190 килограмм ёғ олинмоқда, бу эса тармоқ меъёридан кўпроқдир. Ишчиларни моддий рағбатлантириш фонди кўпайганининг ҳам сабаби шунда.

Ёғингарчилик даврида хом-ашёни сақлаш учун омборлар тахт қилиб қўйилган. Бу ерда ҳаммаси бўлиб 230 минг тонна чигит қайта ишланади.

Ю. ИБРОҲИМОВ, ЎзТАГ мухбири.

ЧЕТ ЭЛЛАРДА

ПОЛЬША ЁРДАМГА ТАЙЁР

ВАРШАВА. (**ТАСС мухбири Александр Бабенко**). Польша СССРга иқтисодий ёрдам дастури доирасида шу йилнинг ўзидаёқ Совет Иттифоқига 1 миллиард долларлик маҳсулотлар юборишга тайёр. Польша Вазирлар Кенгаши мажлисидан кейин Польша Республикаси ҳукумати матбуот шўъбасининг директори Яцек Козловский шу ҳақда хабар қилди.

Вазирлар Кенгаши маҳкамаларaро гуруҳ тузишга қарор қилди, унинг таркибига муҳим вазирликларнинг раҳбарлари киради. Бу орган Совет Иттифоқига Ғарб мамлакатлари пул билан таъминлайдиган ёрдам кўрсатишда Польша иштирокининг аниқ режаларини ишлаб чиқади.

Бу дастурда бизнинг иштирок этишимиз, деди Я. Козловский, Польша Шарқ сиёсатининг бир қисмидир. У Вазирлар Кенгашининг мажлиси чоғида бу масала юзасидан бўлган мунозарада ҳаракатларни Чехословакия ва Венгрия ҳукуматлари билан мувофиқлаштириб олиш зарурлиги кўрсатиб ўтилганлигини маълум қилди. Я. Козловскийнинг гапларига қараганда, бу мамлакатларга Польша яқин вақт ичида ўзининг аниқ таклифларини тақдим этади.

СССРГА ОЗИҚ-ОВҚАТ ЮБОРИШЛАРИ МУМКИН

МЕХИКО. (**ТАСС мухбири Сергей Горбунов**). Мексика озиқ-овқат тақчил бўлиб қолган Совет Иттифоқига бундай маҳсулотларни сотиши мумкин, деди республика қишлоқ хўжалиги ва сув ресурслари вазирлигининг расмий вакили Хавьер Мелесио.

У Гуанахуато штатида журналистлар билан суҳбатда Мексика Совет иқтисодиётидаги аҳволни ҳамда СССРга маҳсулот сотиш соҳасида вужудга келаётган истиқболларни «таҳлил қилиши керак» деб таъкидлади. Вазирлик вакилининг гапларига қараганда 1991—1992 йиллар қишида Совет Иттифоқининг донга эҳтиёжининг тахминан 16 фоизи ички ресурслар ҳисобига қондирилмайди. Мексикадаги қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштирувчилар шуни ҳисобга олишлари керак, деб таъкидлади Х. Мелесио.

ЁЛЛАНМАЛАР КИРДИКОРИ

ИСЛОМОБОД. (**ТАСС мухбири Николай Семененко**).

Афғонистон қуролли оппозицияси томонида Саудия Арабистони, Миср, Ливия ва бошқа Араб давлатларидан келган юзлаб ёлланма кишилар жанг қилаётгани аллақачонлардан бери ҳеч кимга сир бўлмай қолди. Хусусан шу кишилар жуда шафқатсизликлар қилишмоқда — улар ўзга мамлакатни вайрон қилиш ҳамда аҳолисини ўлдиришдан тоймаяптилар. Боз устига, ўзларининг ҳирсларини қондириш учун ҳатто пулларини ҳам сарфлашга тайёрдирлар.

Покистонда чиқадиган «Нейшн» рўзномасининг яқинда берган хабарига қараганда, Араб мамлакатларидан қадам ранжида қилган «меҳмонлар» мужоҳидинларнинг дала командирларидан асирга олинган ёки улар томонига ўтган Афғонистон ҳукумат армияси аскарлари ва офицерларини сотиб олишмоқда ҳамда уларни қаттиқ қийнаганликларидан сўнг ваҳшиёна ўлдиришмоқда. Ҳар бир бахти қаро учун АҚШнинг 200 долларига тенг миқдорда ҳақ тўланмоқда. Бойлик орттиришга интилаётган дала командирларининг баъзилари араб ёлланмаларига афғон асирларини муттасил тарзда етказиб беришни бўйинларига олишди. Ақидапараст гуруҳларнинг, жумладан Расул Сайёф бошчилигидаги «Афғонистонни озод қилиш учун Ислом уюшмаси» жангарилари ҳаммадан кўпроқ ана шу «ҳунар» билан шуғулланишмоқда.

Халқаро ҳуқуқда кўзда тутилган тарзда ҳарбий асирларни ҳимоя қилиш тўғрисида гапиришнинг ҳожати ҳам йўқ. Лондондаги «халқаро афв» ҳуқуқни муҳофаза қилиш ташкилотининг маълумотларига қараганда, қуролли оппозиция назорат қилаётган Афғонистон ерлари кўп йиллар мобайнида инсон ҳуқуқларига риоя этиш нуқтаи назаридан аҳволи дунёда энг оғир жойларнинг бири ҳисобланади.

СЎНГГИ СОАТДА

ВАШИНГТОН. Борис Ельцин билан Нурсултон Назарбоевнинг Тоғли Қорабоғ теварагидаги вазиятни тинч йўл билан бартараф этишда воситачилик фаолиятига Қўшма Штатлар ижобий баҳо берди. Шу муносабат билан давлат департаменти расмий вакили Р. Баучер Вашингтон «Россия Президенти Ельцин билан Қозоғистон Президенти Назарбоевнинг зўравонликни тўхтатиш ва Тоғли Қорабоғ масаласини ҳал этишга кўмаклашиш хусусидаги куч-ғайратларини табриклайди», деди.

●

ОТТАВА. Украина Олий Кенгашининг раиси Леонид Кравчук Канадага уч кунлик ташрифини тугаллади ва ташриф якунларидан мамнунлигини айтди. Украина раҳбари ўз олдига қўйган икки асосий мақсадга эришдим, деб ҳисоблайди: у Канада раҳбарлари ва мамлакат жамоатчилигини республикадаги вазият, мустақил давлат сифатида унинг истиқболлари билан таништиришни, шунингдек республиканинг Канада билан алоқаларини кенгайтиришга омил бахш этишни мақсад қилиб қўйган эди.

●

БМТ. Бирлашган Миллатлар Ташкилоти хавфсизлик кенгашининг аъзолари БМТ экспертларининг ҳарбий иншоотларни текширишларига бир неча бор тўсқинлик қилган Ироқ маъмурларининг ҳатти-ҳаракатларини кескин қораладилар. Кенгаш маслаҳатлашуви тугаганидан сўнг унинг раиси Жан-Бернар Мериме (Франция) сешанба куни журналистларга шу ҳақда маълум қилди. У Ироқ ҳукумати олдиндан ҳеч қандай шарт қўймай, ўз вертолётларидан БМТ инспекторлари фойдаланишларига рухсат этишга рози бўлганлигини хабар қилди. Хавфсизлик кенгашининг раиси Ироқда ўз бурчини бажараётган пайтда ушлаб қолинган 44 инспектордан иборат гуруҳни ушлаб туриш мақбул эмаслигини таъкидлаб, уларни топган ҳужжатлари билан дарҳол озод қилишни талаб этди. Дастлабки маълумотларга қараганда, бу ҳужжатлар Ироқ махфий ядровий дастурни амалга ошириши тафсилотларини очиб беради.

●

БЕЛГРАД. Хорватиянинг танглик юз берган районларида бугун асосан кун осойишта ўтди. Лекин ҳамма жойда ҳам осойишталик бўлмади. Винковци районида шиддатли жанговар ҳаракатлар давом этди. Осиека районидаги осойишталикни вақти-вақти билан миномёт овозлари бузиб турди. Шаҳар атрофини эгаллаб турган армия қисмларига қарата миномётлардан ўқ узилди. Ҳукумат бошлиғи Франьо Грегурич «янги яраш мўрт эканлигини, Югославия халқ қисмлари армиясини республика ҳудудидан олиб чиқиб кетиш — мустаҳкам тинчликнинг шарти» эканлигини таъкидлади.

●

ЛОНДОН. Заир пойтахти Киншасада Заир десантчиларининг ҳаракатлари туфайли бошланган тартибсизликлар давом этмоқда. Озиқ-овқат маҳсулотлари етишмаслиги ва нарх-навонинг тезда ортиб бораётганидан ночор аҳволга тушиб қолган шаҳар аҳолиси магазинлар, хусусий уйлар ва меҳмонхоналарни талай бошлади. Ҳукмрон инқилоб халқ ҳаракати қароргоҳига ҳужум қилинди. Заир Пресс (АЗАП) агентлигининг маълумотларига қараганда, пойтахтда икки кун ичида 15 киши ҳалок бўлди. Химия заводидаги портлаш натижасида етти нафар заирлик ҳалок бўлди. Маст аскарлар ҳаваскор сураткашни отиб ташладилар. Киншасанинг турли районларида одамларнинг жасади топилди.

МАНГУ ҲАЙКАЛ

Атоқли шоир, машҳур драматург Шамсиддин Шарофиддинов Хуршид Ўзбекистон адабиёти ва театр санъатининг қалдирғоч намояндаларидан бўлиб, узоқ йиллар давомида саховатли қалам тебратиб келди ва бизга бой, сермазмун маънавий мерос қолдирди. У ижод бўстонининг кўп соҳаларида изланди. Турли жанрларда назм, драматургия, публицистика, қўшиқчилик, таржимонликда жонли, дардчил, эҳтиросли, қиёмига етган асарлар яратди. Унинг қаламига мансуб ғазаллар, мухаммаслар, қўшиқлар, драмалар, фожиалар, комедиялар, мусиқий драмалар халқимизнинг маданий хазинасидан аллақачон муносиб жойни эгаллаб, кишиларимизга чинакам маънавий озуқа бахш этиб келмоқда.

Хуршид миллий мусиқий театримиз тўғонбошисида турган, ўзбек опера санъатига кўприк ташлаб берган, мусиқий драмамиз тамал тошини қўйган йирик санъат намояндаларидандир. Хассос ижодкорнинг беназир ғазалларига халқимизнинг ажиб мақом куйлари, мусиқий дурдоналари пайванд этилиб «Дугоҳ», «Сегоҳ», «Чоргоҳ», «Ушшоқ», «Баёт», «Мустаҳзир» бўлиб жаранглаб келмоқда. Мазкур ашулалар машҳур хонандалар, элнинг ардоқли ҳофизлари томонидан неча ўн йиллар мобайнида ижро этилди ва этилиб келмоқда. Тўйчи ҳофиз, Шораҳим Шоумаров, Шожалил, Шобарот хофизу созандалар, Юнус Ражабий,Obораҳим Мирзаев, Саъдулла Норхонов, Карим Зокиров, Муҳиддин Қориёқубов, Лутфихоним Саримсоқова, Тамарахоним, Ҳалима Носирова, Комилжон Отаниёзовлар шулар жумласидандир.

Хуршид инқилобдан аввалги йилдардаёқ эрк, озодлик, мустақиллик, ҳуррриятларни ўз шеърларида куйлади, дўстлик, биродарлик, байналмилалликни мадҳ этди, элни маърифатга чорлади, мустамлакачиликни қоралади, зуғм, адолатсизлик, миллий мустақилликни паймол этиш кишанларини парчалашга ўз ватандошларини даъват этди. У ўз халқини, Туркистонни, эл фарзандларини асрий уйқудан уйғонмоққа, илм-маърифатни эгалламоққа, ҳақорат ботқоғидан кўтарилмоққа, Ватан учун хизматни адо этмоққа чақирди.

Шамсиддин Шарофуддинов Хуршид озодлик, эрк, мустақиллик, халқнинг асрий орзу-умидларини куйлаб,араннум этишда ўзи яратган оташин, қалб қўри билан йўғрилган шеърий, драматик, мусиқий асарларини майдонга келтириш билан чекланиб қолмади, у буюк аждодларимиздан қолган ажойиб ва бой маънавий қадриятлардан, халқ ижодиётидан, классик асарлардан, ранго-ранг, сермазмун маданий меросдан унумли фойдаланди, шу жумладан улуғ бобомиз Алишер Навоийнинг баҳри-уммони, ижод бўстонидан баҳраманд бўлди. Буюк шоир назмиётини, ажойиб достонларини болалик чоғларидан севиб тинглади, отаси — Шарофиддин, онаси Хонпошша отинлар ўғлига «Фарҳод ва Ширин», «Лайли ва Мажнун»ларни ўқиганларида бўлғуси шоир уларни бутун жисми қулоқ бўлиб эшитарди, қаҳрамонлар кечинмаларига берилиб ҳаяжонларга тўларди, уларнинг орзу-умидларини, эрк учун курашларини ҳавас қиларди, орзу этарди. Хуршид ўзининг дебоча мухаммасларию ғазал, шеърларини Яссавий, Жомий, Навоийларга эргашиб ёзди, уларни ўзига буюк устод деб билди.

Хуршид қаламига мансуб шеърларни ўқир эканмиз, уларнинг кўпида Навоий назмиёти руҳиятини кўришимиз, сезишимиз мумкин, буюк шоир достонлари қаҳрамонларининг кечинмаларини ҳам тасаввур этамиз.

Хуршиднинг «Навоийга тазмин»и ҳам юксак маҳорат билан битилган бўлиб, унда ажойиб фалсафий мушоҳадалар мавжуд, теран фикр, нозик ташбеҳ, гўзал табиат жилолари, висол лаззати, ёруғ тонгга ишонч мавжланиб, таранням этилади.

Хуршид Алишер Навоий достонлари асосида тарихда биринчи бўлиб машҳур «Фарҳод ва Ширин», «Лайли ва Мажнун» саҳна асарларини яратиб шуҳрат қозонди, халқнинг севимли мусиқий драмаларини майдонга келтирди.

Истеъдодли драматург 5 парда, 7 кўринишдан иборат бўлган ўз пьесасида 53 бобдан ташкил топган «Навоий» мураккаб асарининг туб моҳиятини ва асосий мазмунини акс эттира олди. Бу эса ўз навбатида драматург саҳна санъати қонуниятларини нақадар яхши билганлигидан ва юксак бадиий маҳорат эгаси эканлигидан далолат беради. Хуршид «Фарҳод ва Ширин» саҳна асарида Навоий достонидаги ғояларга содиқ қолди, унда дўстлик, муҳаббат, қаҳрамонлик, садоқат, ижодга интилиш, байналмилаллик, меҳнатдек олийжаноб инсоний фазилатларни аниқ ва ихчам тарзда акс эттиришга муваффақ бўлди.

Пьесадаги бош қаҳрамон Фарҳод —хитойлик турк ўғлони драматург томонидан адолатли, фидокор, ҳар ишда довюрак қаҳрамон, моҳир наққош — санъаткор, инсоний орзу-умидлар билан тўлиб-тошган сиймо сифатида гавдаланади. У асарнинг дастлабки кўринишидаёқ:

Юрт ўлур адл-ила обод,
Эл ҳам эҳсон бир-ла шод

дея куйлайди ва эл-юртнинг обод ҳамда фаровон бўлишини истайди, нияти адолат эканини билдиради. Қаҳрамоннинг ушбу фазилати, Навоийнинг улуғ ғоялари, саҳна асарининг мазкур қиймати айниқса бугунги кунда, озарбайжон ва арманлар ўртасида, Тоғли Қорабоғда юз бераётган фожиали воқеалар фонида, бегуноҳ инсонларнинг қони адолатсизликлар туфайли тўкилаётган бир даврда янада долзарблик касб этади. Демак, буюк Навоий ҳам ўз достони билан, Хуршид ҳам йигирманчи йиллар бошида саҳнага олиб чиққан пьесаси билан ҳозирги миллатлараро муносабатларни соғломлаштириш, юртда тинчлик, осойишталик ўрнатишдек ўта муҳим ҳаётий масалага лаббай деб жавоб бердилар.

«Фарҳод ва Ширин» пьесасидаги Ширин — гўзал арман қизи, юксак инсоний фазилатлар эгаси бўлган латофатли ва назокатли, мамлакат фаровонлиги учун жон куйдирувчи ақлли аёл. У ўз фазилатлари билан Фарҳодга муносиб ва дилижонидан севади.

Пьесада Шопур, Баҳром, Хисрав, Моҳинбону, Шеруя, Ёсуман сиймолари ҳам тўлақонли, бадиий баркамол қилиб яратиб берилган.

«Фарҳод ва Ширин»нинг дастлабки премьераси 1922 йилда, Тошкентдаги «Колизей» залида бўлиб ўтганди. Шундан сўнг у ҳозирги Ҳамза номли ўзбек давлат академик драма театрида, жумҳурият музикали театрида, Навоий номли опера ва балет театрида ҳамда қатор вилоят театрларида, қардош республикалар саҳналарида қайта-қайта намойиш этилди ва уни халқ мароқ билан томоша қилди. Ушбу спектакль юзлаб санъаткорлар учун ҳақиқий ижод мактаби бўлиб қолди, унда Аброр Ҳидоятов, Тамарахоним, Лутфихоним Саримсоқова, Қори Ёқубов, Ҳалима Носирова, Бобораҳим Мирзаев, Аббос Бакиров, Карим Зокиров, Раззоқ Ҳамроев, Назира Аҳмедова, Саъдихон Табибуллаев каби машҳур санъаткорлар ўлмас сиймоларни яратиб, халқ муҳаббатига сазовор бўлдилар. 1937 йилда «Фарҳод ва Ширин» Москвада, ўзбек адабиёти ва санъати биринчи ўн кунлигида катта муваффақият қозонди.

Алишер Навоий «Ҳамса»сидаги «Лайли ва Мажнун» ўзбек классик адабиётининг ноёб дурдоналаридан ҳисобланади. Хассос драматург Хуршиднинг ушбу достонни ҳам синчиклаб ўрганиши ва 20-йиллар бошидаёқ унинг асосида ушбу номдаги ноёб мусиқий драмасини яратиши бежиз эмасди. «Лайли ва Мажнун»да энг ажойиб ғоялар, инсоний орзу-умидлар, шахс эркинлиги учун кураш, юксак муҳаббат каби улуғвор фазилатлар акс этган. Хуршид Навоий достони сюжети асосида ажойиб саҳна асарини яратаркан, у ўз пьесаси ичига ушбу достондаги муҳим масалаларни қамраб олиб, саҳна орқали ечишга ҳамда кенг оммалаштиришга ҳаракат қилди ва бунинг уддасидан чиқа билди.

«Лайли ва Мажнун»даги Қайс (Мажнун) чин муҳаббатнинг қадрига ета оладиган нозик табиатли, фидокор ва ақлли зиёкор йигит. У ажойиб фалсафий мулоҳазалар юритади, маърифатпарвар фикрлар баён этади, эски ҳурофий урф-одатларга қарши кураш олиб боради, унинг эзгуликка, адолатга, инсонийликка интилишлари худбин зотлар томонидан камситилади ва ҳақоратланади, уни «Мажнун — телба» дея атайдилар, Қайс бунга раддия билдиради, манфур кимсалар орасида яшашдан тоғу тошларда эркин умр кечиришни афзал кўради. У фақат Лайлини ўйлайди, уни жон-дилидан севади, маъшуқа сифатида қадрлайди, ўзи билан баббаравар, тенгҳуқуқли инсон сифатида кўради. Қайснинг «Мажнун» дея аталишининг яна бир сабаби — эркаклар билан хотинларни табиатнинг ўзи тенг ҳуқуқ қилиб яратган деганидир. Бу ҳол Хуршид пьесасида қуйидагича тасвирланади:

Беклар:

Эрлармн шарафли, ё
хотинлар?

Қайс:
Ҳар иккисида шараф
баробар.

Асарда бош қаҳрамонлардан Лайли ҳаётий бўёқлар билан чизиб берилган, у зарофат қалбли вафодор ёр, илм, фазлни, ҳаққониятни севган олижавоб қиз. У Қайсни юксак инсоний фазилатлар эгаси бўлгани учун юракдан севади.

Пьесада Навфал, Маҳди, Омир, Ибн Салом, Зайд сиймолари ҳам ҳаётий чизгилар билан гавдалантирилиб, ҳаққоний тимсоли — мужассам этилган. Асардаги Қайс ҳам, Лайли ҳам фожиали ҳалок бўладилар, аммо эркларини поймол этишга асло йўл қўймайдилар, улар ҳақиқатнинг бир кун эмас, бир кун тантана қилишига, адолат барқарор бўлишига ишонадилар:

Чин ҳақиқат бўлмагай
ҳеч поймол,
Аҳли жафо топғуси
ахир завол...

Пьеса Лайли ва Қайслар жасади устида халқ ишонч, орзу-умидлар билан айтган мотам сўзлари билан якунланади.

Биз шу кунларда, жумҳуриятимиз мустақил деб эълон этилган паллаларда аждодларимиз орзу-умидлари бизнинг воқелигимиз туфайли амалга ошаётганини кўраяпмиз ва бунингдек тарихий воқеа муносабати билан дил-дилдан мамнуният ҳосил этамиз.

Хуршид Навоий достонлари асосида бастакор Шораҳим Шоумаров, композиторлардан В. Успенский. Т. Содиқов, Р. Глиэр, Г. Мушеллар билан ҳамкорликда «Лайли ва Мажнун», «Фарҳод ва Ширин» каби ажойиб мусиқий драма, операларни яратди ва драматургиямиз, саҳна санъатимизда янги саҳифа очди. Навоий достонлари қаҳрамонларига саҳнада мангу ҳайкал ўрнатди.

Б. НАСРИДДИНОВ,
доцент.

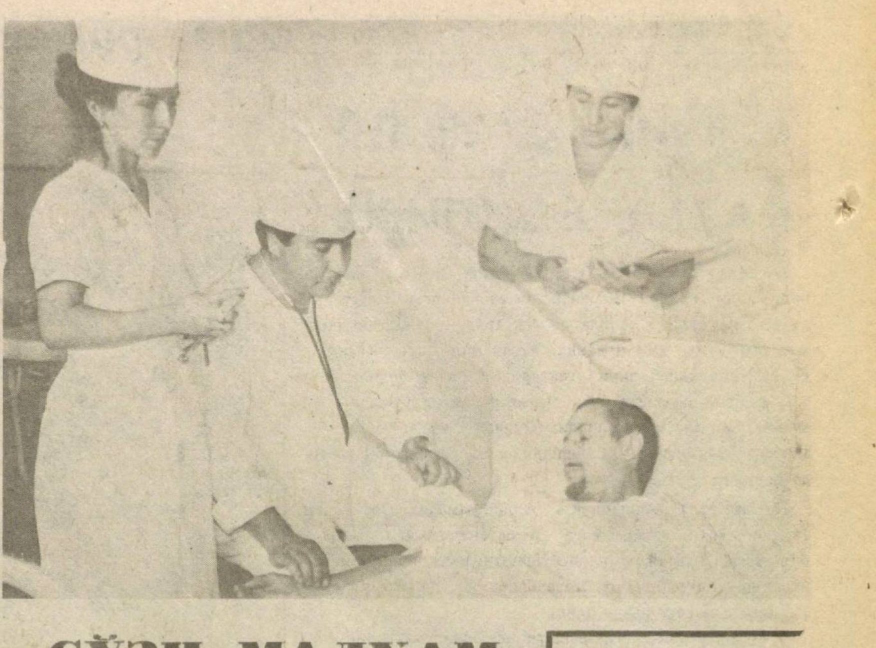

СЎЗИ МАЛҲАМ

Учқўрғон район марказий шифохонасида ўз ишини пухта билувчи малакали шифокорлар эл саломатлиги йўлида жонкуярлик билан меҳнат қилмоқдалар.

— Шифохонада 116 малакали врач хизмат қилади, — дейди касалхона бош врачи Тўлқин Ҳакимов. —Касалхона 473 ўринли бўлиб, болалар, ички касалликлар, жарроҳлик, туғруқхона ва бошқа касалликлар бўйича бўлимлар ишлаб турибди. Бундан ташқари ноҳия ишлаб чиқариш корхоналари ва жамоа хўжаликларида меҳнаткашлар ҳар ойда мунтазам кўрикдан ўтказилиб турилади. Бу эса турли касалликларнинг олдини олишда қўл келмоқда.

Ҳозирда мактаб ва мактабгача ёшдаги болалар муассасалари малакали таббий ходимлар билан таъминланди. Шу йилнинг охирига бориб район марказида бир кунда 380 беморни қабул қила оладиган, замонавий тиббий ускуналар билан жиҳозланган поликлиника ишга туширилади. Шифокорлар пахта йиғим-терими пайтида дала меҳнаткашларига тиббий ёрдам кўрсатиш мақсадида ўндан ортиқ кўчма амбулатория бригадалари тузилди ва улар жамоа хўжаликларига бириктириб қўйилди. Пахтакорлар шифокорлар хизматидан беҳад мамнун. Малакали ҳакимлар С. Робиддинов, Ш. Усмонов, ҳамширалар З. Осмонова, М. Абдуллаева, болалар ички касалликлари врачи А. Мекашев ва бошқа шифокорлар ўз билим ва тажрибаси, ширинсуханлиги билан эл хурматига сазовор бўлишмоқда.

С. ЭРГАШЕВ.

СУРАТДА: 2. Врач Ш. Усмонов ва ҳамширалар З. Осмонова, М. Абдуллаевалар беморни кўздан кечиришмоқда.

Е. БОТИРОВ олган сурат.

ТУҲФА

Абдулҳамид Мажидий номидаги Каттақўрғон шаҳар ўзбек давлат драма театрининг ижодий жамоаси ўзининг 71-мавсумини драманавис Иноят Махсумнинг «Навоий Астрободда» асари асосидаги спектакль билан бошлади.

Асар — улуғ бобокалонимизнинг Астрободдаги ҳокимлик йиллари, унинг адолатпарварлиги, ободончилик борасидаги хайрли ишлари, маданият ва санъатни ривожлантиришдаги беқиёс хизматлари хусусидадир. Алишер Навоий ролини мазкур спектаклни саҳналаштирган Иброҳим Нурмонов ҳамда тажрибали артист Низомиддин Қодировлар ўзига хос тарзда талқин этишаётир.

— Театр арбобларини ҳам ўз ижодларида одамларни тўлқинлантираётган, уларни қизиқтираётган воқеа-ҳодисаларни ишонарли тарзда акс эттиришлари, миллийлик, азалий урф-удумларни шакллантиришга хисса қўшишлари, жамият тараққиётига зид иллат-нуқсонларни кескин фош этишлари лозим, — дейди театр директори ва бадиий кенгаши раиси Абдураҳмон Сафоев. — Бу борада драманавис, режиссёр артист ва томошабин ҳамкорлиги яхши йўлга қўйилиши керак. Театримиз жамоаси Ўзбекистон мустақиллиги эълон қилинган йилда ўз фаолиятига ана шу нуқтаи назардан ёндошиш ниятидадир. Санъат даргоҳининг аҳли айни кунларда пахта йиғим-теримини авж олдираётган хўжаликларнинг деҳқонларига маданий хизмат кўрсатаётир. Нарпай, Иштихон, Каттақўрғон районлари пахтакорларига Тоҳир Юнуснинг «Нисо холанинг ҳисоби», Эркатош Шукурованинг «Сўнгги қўнғироқ», Ёрқин ва Т. Йўлдошевларнинг «Ёввойилар ороли» спектакллари намойиш қилинмоқда.

Театр ижодхонасида ҳам иш қизғин. Бу ерда янги спектакллар устида изланишлар бормоқда. Тез орада мухлислар эътиборига Илҳом Ҳасаннинг «Бир кам дунё», Ёрқиннинг «Ҳайқириқ» драмалари ҳавола этилади. Шунингдек, янги мавсумда К. Марлонинг (Маъруф Жалил таржимаси) «Соҳибқирон Темур» драмаси саҳналаштирилиши режалаштирилган.

А. ҲОШИМОВ.

ҲАР ТЎҒРИДА

Жанубий Африкада каркидонларни овчилардан ҳимоя қилишда миттидатчиклардан фойдаланилмоқда. Улар ҳайвонларнинг терисига ўрнатилади. Компьютер билан қурилма уланганда бир неча дақиқада каркидонларнинг қайси томонга кетаётганлигини қўриқхона ходимларига маълум қилинади. Мабодо, бу ноёб ҳайвонлар ов натижасида нобуд бўлса, асбоб айбдорларни излаб топишда ёрдам беради.

●

Камруннинг Саба шаҳарчасида истиқомат қилувчи Мирей Минтанг исмли Соқов қиз тўққиз йилдан сўнг тилга кирди. У 1982 йилда туғилган. Ота-онаси ўша пайтдаёқ боласининг соқовлигини пайқаб, жуда кўп шифокорларга кўрсатди. Бир неча маротаба «сеҳргарлик сеансларида қатнашди. Шифо топди. Кичкина Мирей бирдан тилга кирди. Ҳозир қизчанинг сиҳат-саломатлиги яхши. Мактабга боришга тайёргарлик кўрмоқда.

Баъзиларнинг айтишича, Мирейнинг онаси жодугар қурбони бўлган. Сеҳргарнинг қаҳри эса чақалоққа урганмиш.

●

Грециянинг Иматия вилоятида бу йил шафтоли роса бўлдики, уни еб ҳам, сотиб ҳам уддалаб бўлмади. Териб олинган 360 минг тонна шафтолининг ярмига яқини чўнқир қазиб, кўмиб ташланди. Сўнгги йилларда Грецияда шафтоли етиштириш 3—5 баравар кўпайган. Мевадан консерва тайёрлаш саноати ривожланмагани шундай исрофгарчиликка сабаб бўлган.

Калинин районидаги Назарбек совхози ҳудудида жойлашган 482 нафар ўқувчига мўлжалланган Абдулла Қодирий номли мактаб бу йил илк бора ўқувчиларни ўз бағрига чорлади. Билим даргоҳида таълим-тарбия ишлари яхши йўлга қўйилган. Бу борада билимдон ва тажрибали муаллим Шукур Қосимовнинг олиб бораётган ишлари диққатга сазовордир. У 40 йилдан буён ёшларга жуғрофия фанидан сабоқ бериб келмоқда.

СУРАТДА: Ш. Қосимов мактаб тажриба майдонида ўқувчилар билан амалий машғулот ўтказаяпти.

Н. МУҲАММАДЖОНОВ олган сурат.

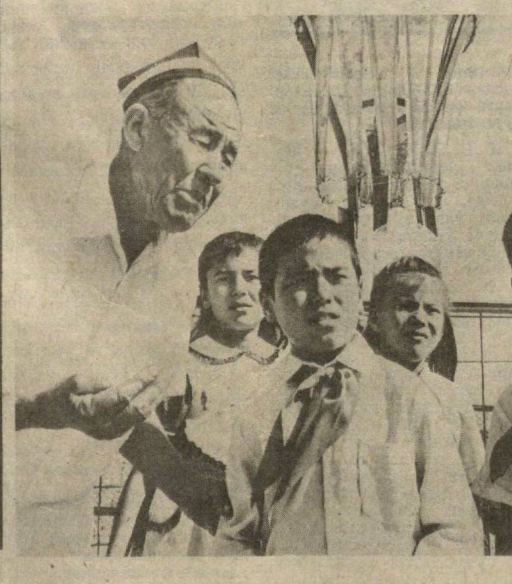

СПОРТПРОГНОЗ

38-тираж натижалари (20—22 сентябрь): 1—2, 2—2, 3—1, 4—2, 5—1, 6—1, 7—2, 8—1, 9—1, 10—1, 11—х, 12—1, 13—1.

Эслатма: биринчи рақам — командалар жуфтлик номери; иккинчи рақам — учрашув натижаси. Тўққизинчи жуфтлик учрашуви натижаси қуръага кўра аниқланди, чунки ўйин бошқа муддатга қолдирилган эди.

«4—С» махсус тиражи натижалари (7—19 сентябрь): 1—2, 2—1, 3—х, 4—2, 5—2, 6—2, 7—1, 8—1, 9—2, 10—2, 11—х, 12—1, 13—1.

Эслатма: биринчи рақам — командалар жуфтлик номери, иккинчи рақам — учрашув натижаси. Ўйин жойи ўзгарганлиги муносабати билан 10-жуфтлик натижаси қуръага кўра аниқланди.

ИККИ ШЕЪР

Шоир Назармат Улуғ Ватан уруши қатнашчиси, 1944 йили жанггоҳдалик вақтида туғилган қишлоғи, Сирдарё бўйида Фарҳод сув иншооти қурилаётганини эшитиб, сув ва нур Фарҳодларига, фронт маликаларига окопдан назмий мактуб йўллаган эди. 1948 йили у Фарҳод қурилишида бўлиб, Навоий орзу этган мавзуга бағишлаб яна бир шеър ёзди. Буюк устоз тўйи арафасида сиз, азиз муштарийларга шу икки шеърни ҳавола этамиз.

Сайхун жамоли

Сайхун соҳилида кезар эмишсан,
Шириннинг дардини сезар эмишсан.
Малакдай кўриниб у соҳиб жамол,
Қалбингда кечармиш ширин бир хаёл.
Ўйларсен соғиниб дийдор чоғини,
Кўрмайин деярсен ҳижрон доғини.
Бўсага етганда у интиқ лаблар,
Айирди деярсан оташли ҳарблар.
Сўрарсен нечун бу ерда шамол,
Туну кун ғувиллар, сарсари, беҳол?
Ё жангчи ёримдан берарми хабар,
Ё келиб дарёлар олға интилар?
Тунларинг ўтармиш орзу-ла уйғоқ,
Дардкашинг экан ой, тўлқин, шамчироқ.
Пойингга бош қўйиб, мавжланиб Сайхун,
Нур бўлиб чўлларга оқаркан букун.
Йигитлар сўзларкан жамолинг кўриб,
Кимни северкин деб, ортингдан юриб.
Сен эса Шириндай ёниб ҳижрондан,
Кутарсен, қайтар деб ёрим майдондан.
Мен ўша соғиниб кутган дилдоринг.
Мен ўша бўронга дуч келган ёринг.
Уруш мангу эмас, оташ даф бўлар,
Эрк туғи ҳилпираб омонлик келар.
Ўшанда биз бирга Фарҳод тоғидан,
Лолалар терармиз севги боғидан.

Фарҳод баҳори

Ям-яшил соҳилда навбаҳор пайти,
Янграрди Навоий ғазали, байти.
Ёнма-ён ўлтириб икки ёш дилдор,
«Фарҳод ва Ширин»дан ўқирди такрор.
Ёш йигит куйиниб Фарҳод дардига,
Ҳаёлин элтарди севги мардига.
Қиз қалби Шириннинг умрини ҳазон —
Этган қора кундан чекарди фиғон.
Пастликда Сирдарё оқарди равон,
Фарҳод афсонасин этарди баён:
«Мен ўша қадимий элнинг армони,
Покиза қалбларнинг аҳду паймони.
Мен ўша Ширинман, мен ўша Фарҳод,
Мен ўша Лайлиман, кўтарган фарёд.
Мен ўша Мажнунман, сарсари мангу,
Ва халқим қалбида куйланган орзу.
Мен энди Ватанга бериб сув ва нур,
Бахш этгум чўлларга янгича умр.
Икки ёш шеър ўқир навбаҳор пайти,
Янграрди Навоий ғазали, байти.
Сирдарё мавжланиб оқарди чўлга,
Фарҳод эса етакларди Мирзачўлга.

НАЗАРМАТ.

Муҳаррир

Н. ЁҚУБОВ.

Ойнаи жаҳонда

28 СЕНТЯБРЬ, ШАНБА

● ЎзТВ I
8.00 «Ассалому алайкум».
*
9.00 «Суюнчи». Бадиий фильм («Ўзбекфильм»).
10.15 «Ўзбекистон спорти».
11.00 Араб тили. 14-машғулот.
11.30 «Қизил Яримой шуъласи».
12.00 «Ҳужжатли экран».
12.45 «Чорраҳа».
13.15 Мактаб ўқувчилари учун. «Қувноқ стартлар».
14.25 Ўзбекистон Республикаси Фанлар академиясининг Алишер Навоий ҳаёти ва ижодига бағишланган илмий-назарий конференцияси.
* * *
17.00 Футбол. СССР чемпионати. «Пахтакор» — «Шахтёр». (Донецк). «Пахтакор» Марказий стадионидан олиб кўрсатилади. Танаффус пайтида —Мультфильм.
18.50 Абдурауф ва Рустам Олимовлар концерти.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.50 «Енисей дарёси бўйлаб». Телефильм.
20.00 «Режаметовлар сулоласи». Кинокўрсатув.
21.00 «Ҳафтанома».
22.00 Ўзбек куйларидан концерт.
22.50 «Алишер Навоий». Бадиий фильм («Ўзбекфильм»).
00.35 Эртанги кўрсатувлар тартиби.

● ЎзТВ II
ЎЗБЕКИСТОН ТЕЛЕВИДЕНИЕСИНИНГ «ДЎСТЛИК» ВИДЕОКАНАЛИ
9.00 ЎзТВ хазинасидан. «Муножот». Фильм-концерт.
9.40 «Навоий». Бадиий-публицистик кўрсатув (рус тилида).
10.40 «Сўнгги ташриф». Бадиий фильм (Рига киностудияси).
11.50 «Замандас» (қозоқ тилида).
*
12.50 «Ўзбекистон машинасозлиги» (рус тилида).
* * *

ЎЗБЕКИСТОН ТЕЛЕВИДЕНИЕСИНИНГ «ДЎСТЛИК» ВИДЕОКАНАЛИ
19.05 «Безнен мирас» (татар тилида).
20.10 «Меҳр-шафқатли бўлайлик».
20.30 Москва. Информацион программа.
21.10 «Садои дил» ансамблининг концерти.
22.10 «Дўстлик экрани».
23.10 «Омолондаги шифохона». Телефильм.
*
23.30 Футбол. СССР чемпионати. «Динамо» (Киев) — «Динамо» (Минск). 2-тайм.

● МТ—ОРБИТА-4
7.30 Ритмик гимнастика.
8.00 ТСН.
8.20 «Улкан, зимистон ўрмонда». Телевизион ҳужжатли фильм премьераси (Тбилиси).
8.45 «Здоровье».
9.15 «Ҳайвонот оламида».
10.00 Тонгги дам олиш кўрсатуви.
10.30 Режиссёр А. Белинский фильмлари. «Телбанинг ёзишмалари» (Санкт-Петербург телевидение студияси).
11.40 «Бурда моден» таклиф этади...».
12.25 «Мангу муҳаббатга сазовор мамлакат. Москва Кремли». 4-фильм—«Кремль Катта саройи».
13.00 «Иқтисодий агентлик».
14.25 ТСН.
14.35 «Сухов-Кобилин иши». Кўп серияли телевизион фильми таништирилади («Союзтелефильм»).
15.20 Россия ёзувчиларининг съезди ҳақида.
15.50 Оилавий экран. «Меросхўр». Бадиий фильм («Мосфильм»).
17.30 «Образ». Юқори синф ўқувчилари учун адабий кўрсатув.
18.30 «Майя ариси». Кўп серияли мультфильм премьераси. 14-серия.
18.55 МТ экранида биринчи марта. «Аёллар кийимини тикувчи». Бадиий фильм («Фора-фильм» студияси).
20.30 Информацион программа.
21.10 «Ретро» студияси.
22.10 Оғир атлетика. Жаҳон чемпионати. Германиядан кўрсатилади.

МУАССИСЛАР: ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ ВАЗИРЛИГИ, «УЗПЛОДООВОШЧВИНПРОМ» КОНЦЕРНИ, ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИ, «ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ» ЖУРНАЛИСТЛАРИ ЖАМОАСИ.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700083, ТОШКЕНТ, ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32

ТЕЛЕФОНЛАР: муҳаррир ўринбосарлари — 33-44-43, 32-54-44, 33-16-27, 32-54-42. Маъсул котиб — 33-09-93, 32-56-26. Масъул котиб ўринбосарлари — 32-56-25. Деҳқончилик бўлими — 32-56-35, 32-54-51, 33-54-33. Қайта ишлаш саноати бўлими—32-54-48. Советлар ва ижтимоий ҳаёт бўлими — 32-56-34. Чорвачилик бўлими—32-56-22. Мелиорация ва қишлоқ қурилиши бўлими —32-56-30. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими — 32-56-36, 33-54-33, 32-56-37, Ахборот ва спорт бўлими — 32-54-54, 32-56-37. Шикоят, хат ва маъмурий органлар бўлими — 32-54-49, 32-54-52. Безатиш бўлими — 32-58-79. Эълонлар бўлими — 33-81-42.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. 700.000 Тошкент шаҳри. Ленинград кўчаси, 32. Нашр кўрсаткичи— 64.602, 68.753 нусхада чоп этилади. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди 20.00. Буюртма № 5989.